

**KOHTI AIKUISUUTTA -
AIKUISTUVIEN NUORTEN TOIMIJUUDEN TARKASTELUA**

Hanna Hietala
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Jyväskylän yliopisto
Avoin yliopisto
Syksy 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta	Laitos Jyväskylän yliopisto / Avoin yliopisto
Tekijä Hanna Hietala	
Työn nimi Kohti aikuisuutta - aikuistuvien nuorten toimijuuden tarkastelua	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Syksy 2022	Sivumäärä 34
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kandidaatintutkielma tarkastelee nuorten aikuisten elämänvaihetta toimijuuden näkökulmasta. Tutkielmassa toimijuuden viitekehyksenä toimii Albert Banduran (1977; 1986; 2018) sosiokognitiivinen teoria, jossa henkilön omat uskomukset minäpystyvyydestä toimivat toimijuuden perustana. Teoria huomioi myös kokemukselliset olosuhteet, jotka ovat kykyjen edistymisen ja ylläpitämisen edellytyksenä.</p> <p>Tutkielma on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, jossa tutkimusta tehdään aiemmasta tutkimuksesta. Tutkielman aineistona ovat neljä kotimaista, yksi espanjalainen ja yksi britannialainen vertaisarvioitu tutkimusartikkeli. Orientaationa kirjallisuuskatsauksessa on integroiva katsaus, jossa pyrkimyksenä on kuvailla tutkielman aihetta tutkimuskysymyksen kautta valitussa viitekehyksessä mahdollisimman monipuolisesti. Analyysissa on käytetty teoriaohjaavaa sisällönanalyysia.</p> <p>Tutkielman tuloksissa nousi esille, että nuori aikuinen pyrkii eri olosuhteissa sopeuttamaan itsensä ja tavoitteensa, jotta säilyttää toimijuutensa tavoitteiden asettamisen suhteen. Tämän vuoksi on tärkeää tunnistaa myös tilanteet, joissa nuori aikuinen näyttää ulospäin passiiviselta säilyttääkseen sisäisen itseohjautuvuutensa. Myös yhteisöön kuulumisella on erityistä merkitystä nuorenaikuisen toimijuuden tunnon kannalta. Osa nuorista aikuisista vertaa itseään ulkopuolisiin odotuksiin, jonka vuoksi ääneen lausutut hyvääkin tarkoittavat odotukset voivat luoda nuorelle aikuiselle kuvaa epäonnistumisesta. Toimijuuden näkökulmasta nuoren aikuisen päätöksenteon tulisi olla vapaaehtoista. Vapaaehtoisuuden perustuvassa toimijuudessa nuori aikuinen voi itse ennakoida omien valintojen seurauksia ja ottaa niistä myös vastuuta.</p> <p>Tutkielman johtopäätöksenä on, että nuoren aikuisen toimijuus rakentuu yksilöllisesti ja jatkuvana prosessina kytkeytyen nuoren aikuisen elämänpiiriin ja kulttuurisiin odotuksiin. Nuori aikuinen ei aina tavoittele omia unelmiaan tai tavoitteitaan, mutta yrittää silloinkin sinnitellä ympäristön odotusten mukaisesti pyrkien säilyttämään kokemuksen omasta toimijuudestaan. Nuori aikuinen saavuttaa kokemuksia minäpystyvyydestään elämäkokemuksiensa avulla. Nuoren aikuisen toimijuudelle on eduksi, mikäli hän voi aidosti itse tehdä valintojaan, olla vaikuttajana omaa elämää koskevassa päätöksenteossa sekä kuulua yhteisöön, jossa hänen resursseillensa on vaihto- ja käyttöarvoa. Nuori aikuinen tarvitsee kokemuksen oman elämänsä merkityksellisyydestä.</p>	
Asiasanat nuoret aikuiset, toimijuus, minäpystyvyys, aikuistuminen	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja ohjaaja Sirpa Tapola-Tuohikumpu	

KUVIOT

KUVIO 1.	Metakognitiiviset kyvyt.....	10
KUVIO 2.	Minäpystyvyys.....	11

TAULUKOT

TAULUKKO 1.	Tiedonhaun aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	16
TAULUKKO 2.	Tutkimusaineiston kuvaus.....	17
TAULUKKO 3.	Esimerkki teoriaohjaavan analyysin ryhmittelystä.....	20

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	NUORI AIKUINEN NYKYPÄIVÄNÄ.....	3
2.1	Nuoren aikuisen elämänvaihe	3
2.2	Aikuistuminen - vastuuta ja valintoja	5
2.3	Kiinnittyminen aikuisuuteen.....	6
2.4	Kehitystehtävistä toimijuuden tarkasteluun.....	7
2.5	Sosiokognitiivinen teoria toimijuuden tarkastelussa.....	10
2.6	Minäpystyvyys	11
3	TUTKIELMAN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYS	13
3.1	Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä	13
3.2	Tiedonhaku ja aineistonkuvaus	14
3.3	Tutkimusaineiston analyysi.....	18
4	AIKUISTUVIEN NUORTEN TOIMIJUUS	21
4.1	Aikuistuvan nuoren toimijuus valinnanvapautena.....	21
4.2	Aikuistuvan nuoren toimijuus tavoitteellisuutena	23
4.3	Aikuistuvan nuoren toimijuus ennakointina.....	25
4.4	Aikuistuvan nuoren toimijuus itseohjautuvuutena.....	27
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETOA	29
	LÄHTEET	35

1 JOHDANTO

Aikuistuvien nuorten elämänvaihe on muuttunut. Nykyisin ei ole enää samalla tavoin yhteisesti jaettua tai selkeää aikuisuuden päämäärää, johon nuoren tulisi pyrkiä, eikä edes selkeää aikuisuuden polkua, jonka mukaan nuori voisi omassa aikuistumisessaan kulkea (Aapola & Ketokivi 2013, 7, 26–27). Tämän ohella aikuistuvan nuoren elämänvaihetta haastaa nyt myös 2020-luvulla maailmantilanne, jonka myötä vastaan ovat tulleet merkittävät globaalit kriisit, kuten ilmastokriisi, pandemia sekä viimeisimmäksi sota Euroopassa.

Julkisessa keskustelussa usein korostetaan aikuistuvia nuoria kaksijakoisesti. Yhtäältä korostetaan sankareita ja menestyneitä nuoria ja, toisaalta taas keskusteluissa korostuvat niin sanotut riskinuoret, joilla jo on monenlaisia kasaantuneita sosiaalisia ongelmia (Aapola 2013, 257). Valtaosa aikuistuvista nuorista kuitenkin jää tähän väli-maastoon. Todellisuutta on siis edelleen se, että suuri osa suomalaisista nuorista kohtaa aikuistumisen elämänvaiheen ilman vakavia ongelmia (Terveystieteiden tutkimuskeskus – THL 2021). Nykyinen maailman tilanne kuitenkin haastaa nuorten aikuisuuden hyvinvointia.

Kansainvälisesti OECD maissa toteutettu selvitys kartoitti laajasti nuorisojärjestöiltä koronapandemian vaikutuksia eri maiden nuoriin. Selvityksessä tuli esille koronapandemian vaikutukset nuorten mielenterveyteen. Eri maiden nuorisojärjestöt ovat erityisesti huolissaan koronan vaikutuksista nuorten opiskeluun, työllisyyteen sekä perhe- ja ystävyys-suhteisiin. (OECD 2022.) Boris Bakkumin, Taru Haulan ja Maria Vaalavuon (2020, 64–67) tutkimuksessa nousi esille, että nuoruusikä on edelleen tärkeä vaihe erilaisten valmiuksien kehittymisessä sekä valmistauduttaessa opintoihin ja työelämään. Näin ollen nuoruusiän mielenterveyshaasteilla voi olla kauaskantoisia vaikutuksia pitkälle aikuisuuteen. Nuorten yksinäisyys, mielenterveyden haasteet sekä alisuoriutuminen ovat merkitseviä seikkoja myös nuorten syrjäytymisen prosessissa (Kojo 2012; Lehtonen & Kallunki 2013; Kääriäinen & Palsanen 2015). Tämän vuoksi tarvitaan panostusta vaikuttaviin, nuorten tarpeet huomioiviin palveluihin.

Vaikka aikuistuvien nuorten elämänvaihe on siis muuttunut, on nuorten parissa tehtävässä sosiaalityössä edelleen säilyttämisen arvoistakin. Esimerkiksi Rauno

Perttulan (2021) tutkimuksen mukaan nuorten kanssa tehtävän sosiaalityön peruskysymykset eivät ole muuttuneet, vaan edelleen nuoret tarvitsevat tukea itsenäistymisessä, ammatin hankkimisessa ja työelämään pääsyssä. Tutkimuksessa tuli esille myös se, että nuoret joutuvat epäsopiviin toimenpiteisiin tai ”toimenpidekaruselleihin”, koska heidän tarpeiden tunnistaminen ei ole ollut toimivaa. (Perttula 2021, 86–87.) Erityisesti huono-osaiset nuoret hyötyvät kokonaisvaltaisesta kohtaamisesta ja myönteistä identiteettiä rakentavasta työotteesta (Alanen, Kainulainen & Saari 2014, 54–55). Myös Aino Kääriäinen ja Kati Palsanen (2015) ovat tuoneet tutkimuksessaan esille, että palvelujärjestelmää tulisi muuttaa osallistavammaksi niin työntekijöiden kuin asiakkaidenkin näkökulmasta. Tämä tukisi toimijuutta nuorilla aikuisilla. Se myös lisäisi nuorten motivaatiota muutostyöskentelyyn. Tämän tyyppinen työskentelyote olisi tutkimuksen mukaan myös motivoivampaa työntekijöiden näkökulmasta. (Kääriäinen & Palsanen 2015, 201.) Näenkin, että aikuistuvan nuoren toimijuuden tutkimisella voidaan saada esille laajempaa ymmärrystä nuorten omista tarpeista, jolloin se tarjoaa mahdollisuuksia kohdentaa vaikuttavampia palveluita nuorille.

Tässä tutkielmassa tarkastelen aikuistuvien nuorten elämänvaihetta toimijuuden näkökulmasta. Tavoitteena on kirjallisuuskatsauksen keinoin hakea vastausta siihen, millaisena aikuistuvien nuorten toimijuus näyttäytyy jäsennellynä Albert Banduran (1977; 1986; 2018) sosiokognitiivisessa viitekehyksessä. Lähestyn tutkielmassa aikuisuutta sosiaalitieteellisestä näkökulmasta, jossa käsittelen aikuistuvan nuoren elämänvaihetta keskittyen kulttuuriseen näkökulmaan ja sen luomiin odotuksiin. Taustoitan tutkielmani aihetta avaamalla käsitteitä nuori aikuinen, toimijuus sekä luomalla katsauksen aikuistuvan nuoren nykypäivään. Tämän jälkeen jatkan kuvaamalla tutkielman tavoitetta ja tutkimuskysymystä, aineistoa, menetelmää sekä teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Päätän tutkielman tuloksiin ja johtopäätöksiin, joissa kuvailen aikuistuvan nuoren toimijuutta sekä tuon esille tutkielman tulosten antia nuorten aikuisten kokonaisvaltaiseen osallistavaan kohtaamiseen. Tutkielman tuloksia voidaan näin ollen hyödyntää myös nuorten parissa tehtävässä toimijuutta ja osallisuutta tukevassa vaikuttavassa sosiaalityössä.

2 NUORI AIKUINEN NYKYPÄIVÄNÄ

Suomen lainsäädännön mukaan 18-vuotias on täysi-ikäinen. Nuorisolainsäädännön (1285/2016) mukaan nuoria ovat alle 29-vuotiaat ja nuoria aikuisia 18–29 -vuotiaat. Tämä järjestelmä on kehitetty paljon aiemmin ja eri olosuhteissa kuin se, minkälaisena nykypäivän yhteiskunnallisissa odotuksissa aikuistuminen nuorilla tapahtuu. Tämän vuoksi olisikin tärkeää pohtia, kuinka hyvin tai huonosti yhteiskunnan rakenteet tukevat yksilöä nykypäivän nuoren aikuisen elämänvaiheessa. (Isoniemi 2018, 168.)

Suomessa moni nuori aikuinen alkaa noin 20-vuotiaana siirtyä lapsuuden kodista kohti itsenäisempää elämänvaihetta. Eurostatin tilastojen mukaan EU-maissa nuoret muuttavat pois kotoa keskimäärin 25,9-vuoden iässä. Suomessa nuoret itsenäistyvät verrattain varhain muuhun Eurooppaan nähden. He muuttavat kotoa keskimäärin 21,8-vuotiaana. (Okkonen 2018.) Nuoren muuttaessa pois kotoa, itsenäistymisen myötä muuttuu samalla myös nuoren vastuu itsestä (Salonen 2013, 87). Henna Isoniemen (2017, 5) mukaan aikuisuuden keskeisenä merkinä voisikin nykyisin pitää kykyä huolehtia itsestä tai kykyä tehdä itsenäisiä päätöksiä.

Tutkielmassa viitataan käsitteellä aikuistuva nuori yhtäältä jo täysi-ikäisiin nuoriin aikuisiin, joilla on lain edessä vastuita ja velvollisuuksia, mutta toisaalta haluan myös korostaa, että moni tämän ikäinen tavanomainenkin nuori aikuinen on vasta aikuistumassa. Nuori aikuinen on siis myös tarvitseva löytääkseen oman näköisen polkunsu kohti aikuisuutta. Jatkossa käytän tutkielmassa aikuistuvista nuorista lyhyesti myös sanaa nuoret, tutkielmassa myös se viittaa nuoriin aikuisiin.

2.1 Nuoren aikuisen elämänvaihe

Nykypäivän nuoruutta voidaan kuvailla monitahoisena ja vaikeasti rajattavana ajanjaksona, joka sijoittuu lapsuuden ja aikuisuuden välimaastoon. Nuoruus on vaihe, jonka aikana kypsyvästä ja kehittyvästä tulee itsenäisesti toimiva subjekti. (Raitanen 2001, 187–188.) Yhteiskunnalliset instituutiot, kulttuuri sekä sen erilaiset sosiaaliset

yhteisöt luovat ikään kuin mallin toivottavasta ja sosiaalisesti hyväksyttävästä nuoren aikuisen elämänkulusta (Kojo 2014, 94–95).

Elämänkululla viitataan ihmisen yksilöllisiin polkuihin, kun taas elämänvaihe kuvaa ikään kuin enemmän ennalta määriteltäviä ja kaikille yhteisten elämäntapahtumien läpikäymistä. Elämänvaiheiden sisältö on siis sopimuksen varaista ja siihen sisältyy erilaisia sosiaalisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia odotuksia. Erityisesti nuoruuden voidaan katsoa olevan entistä vaikeammin määriteltävää. Aikuisuuden ja nuoruuden tunnusmerkit voivat olla läsnä samanaikaisesti eli nuori saattaa olla eri rooleissa eri elämänaluilla saman elämänvaiheenaikana. Nuori aikuinen voi esimerkiksi olla töissä ja asua lapsuuden kodissaan tai olla itsekkin vanhempi mutta opiskella ja kuulua tätä kautta nuorisokulttuuriin. (Marin 2001, 19–21, 35; Aapola & Ketokivi 2013, 9–11). Tästä huolimatta aikuistumisen kulttuurisen mallin voidaan edelleen nähdä etenevän hyvinkin lineaarisesti kohti aikuisuutta (Ketokivi 2013, 100–101.)

Nuoruus on ollut murroksessa ja muuttunut 2000-luvulla. Vastuu nuoren aikuisen elämänkulun onnistumisesta on tullut vahvemmin yksilölle itselleen. Aikuistumisen vaiheen voidaan sanoa muuttuneen aiempaa pidemmäksi ja moniulotteisemmaksi prosessiksi, jossa aikuistuva itse rakentaa omaa polkuaan kohti itse valittua päämääräänsä. Nykypäivän aikuistumisessa ei siis enää samassa määrin voida nojata aiempien sukupolvien luomiin valmiisiin malleihin. (Aapola & Ketokivi 2013, 26–27.)

Nuoruus on kuin tapahtumaketju, jossa aikuisuuden voidaan ajatella syntyvän ja toisaalta myös rakentuvan. Siihen sisältyy niin biologista, sosiaalista, mentaalista ja kuin myös psykologista kehitystä. Tästä huolimatta vielä nykyisinkin biologinen aikuisuus saavutetaan huomattavasti varhemmin kuin mentaalinen tai sosiaalinen aikuisuus voidaan paikantaa alkaneen. (Marin 2001, 229–230.) Myös se, että opinnot vievät nykynuorilta pidemmän ajan siirtäen esimerkiksi perheenperustamista, on väistämättä johtanut siihen, että nuoruus ajanjaksona on pidentynyt (Aapola & Ketokivi 2013, 8). Tämä on myös johtanut siihen, että kehittämisessä ja aikuiseksi määrittelyssä aiemman luonnonrytmin, kuten fysiologisen ja biologisen kypsymisen sijaan, korostetaan nykyisin enemmän sosiaalisen ympäristön merkityksiä, kuten esimerkiksi kulttuurin, käytäntöjen, instituutioiden ja yhteiskunnan normeja. (Raitanen 2001, 194.)

Jotain aiemmasta kulttuurisen aikuistumisen mallista on myös säilynyt. Edelleen esimerkiksi erilaiset siirtymät, kuten ammatin hankkiminen, perheen perustaminen ja työelämän aloittaminen kuuluvat aikuisuuteen. Näiden säilyminen aikuisuuden merkkeinä on osalle nuorista ongelmallista, sillä he vertaavat omaa aikuistumistaan kulttuuristen merkkien tavanomaisiin saavuttamisjärjestyksiin ja kokevat epäonnistumista omassa aikuistumisessaan, jos järjestys ei ole toteutunut tavanomaisesti. Huomion arvoista kuitenkin on, etteivät kaikki nuoret tee vertailua. Heidän todellisuutensa ilmenee nykyään toisenlaisena. (Kojo 2012, 100–106.) Huolimatta nuorten aikuisten todellisuuden muutoksista esimerkiksi monet yhteiskunnan instituutiot

edelleenkin nojaavat perinteiseen aikuistumismallin ihanteeseen ja rakentuvat sen mukaisesti (Kojo 2012, 106–108).

2.2 Aikuistuminen - vastuuta ja valintoja

Nuorten aikuistumisesta on usein tapana tarkastella siirtyminä. Sinikka Aapola ja Kaisa Ketokivi (2013, 8–12) kuitenkin arvostelevat siirtymä aikuisuuteen -käsitettä. Heidän näkemyksensä mukaan tämä on ongelmallinen, sillä siihen sisältyy määrittely, jossa ikään kuin siirrytään alkupisteestä johonkin kohtalaisen vakiintuneeseen päämäärään. Vaikka muutoin siirtymä kuvaa myös prosessinomaista tapahtumaa. Nuorten aikuistumisessa on nyky-yhteiskunnassa lähes mahdoton määrittellä prosessien suoraviivaista etenemistä, vaan kyse on pikemminkin erilaisista etenemisreiteistä, jotka sisältävät toisinaan myös pysähtymispisteitä, lähtöjä ja perille pääsyjä. Liike, muutos ja tilapäisyys kuvaavat aiempaa paremmin nykyihmisen nuoren sekä myös jo aikuisen elämänkulun vaiheita. Keskeistä ovat ratkaisut ja valinnat, jotka nekin ovat muuttavissa ja arvioitavina. (Aapola ja Ketokivi 2013, 8–12.)

Marko Raitanen (2001, 188) kuvailee nuoren kasvua ja kehitystä käsitteellä nuoren kiinnittyminen aikuisuuteen. Käsitteenä se avaa näkemystä siitä, ettei nuoren kiinnittyminen aikuisuuteen ole mikään yksiselitteinen jaottelu. Se, mikä voi yhdelle nuorelle olla suuri hyppäys kohti aikuisuutta, voikin samaan aikaan olla toiselle lähes huomaamaton teko kohti samaista päämäärää.

Haasteita nuorten aikuisten määrittelyyn tuo myös se, että ylipäätään elämänalueiden rajat ovat hämärtyneet. Nykyaikana on aiempaa haastavampaa lähteä määrittelemään esimerkiksi sitä, mikä lopulta kuuluu aikuisuuteen ja minkä tulisi olla nuoruutta. Ilmiöt ovat irtaantuneet kronologisesta iästä ja voivat samaan aikaan kuulua luonnollisesti myös useampaan eri ikävaiheeseen. Esimerkiksi opiskelu- ja työmarkkinoille pääseminen voivat olla esillä myös monessa aikuisen elämänvaiheessa. Elämänalueiden tai elämänkulun rajoissa varmaa onkin oikeastaan enää vain se, että elämänkulku on ylipäätään koko ajan aina vain yksilöllisempi prosessi. (Aapola 2013, 259.)

Aikuisuudessa on säilynyt edelleen pysyviäkin tunnusmerkkejä. Esimerkiksi 2000-luvulla suomalaiset pitivät keskeisimpänä aikuistumisen merkinä kotoa pois muuttoa. (Isoniemi 2018, 164.) Aikuisuuteen liitetään edelleen lisäksi myös täysi-ikäisyys sekä oman perheen perustaminen. Aikuistumisvaihe on kuitenkin yksilöllistynyt. Myös itsensä löytämisestä on tullut jo lähes synonyymi aikuisuus käsitteelle, sillä edellä mainittujen lisäksi aikuisuuden tunnusmerkiksi on noussut yksilön sisäinen kehitys, kuten esimerkiksi vastuunkantaminen ja henkinen kypsyys. (Aapola & Ketokivi 2013, 26–27.)

Monissa individualistiseen ajatteluun taipuvaisissa yhteiskunnissa, kuten Suomessa, on muutettava varsin varhain omilleen, jotta kykenisi saavuttamaan aikuisuuteen liitetyn riippumattomuuden kokemuksen. Helposti voisikin ajatella, että aikuistuminen määrittäisi lähes yksinomaan yksilön kokemuksen kautta. Näin ei kuitenkaan ole, kun otetaan huomioon kulttuurisidonnaisuus, muu ympäröivä yhteiskunta sekä vallitseva perhekäytäntö. Tällä tarkastelulla voidaan tulla tulokseen, jossa aikuistuminen tapahtuu myös suhteessa perheeseen koskettaen myös nuoren vanhempia. (Salonen 2013, 92.) Lotta Haikkola (2013, 161) tuo esille esimerkiksi Andy Furlongin ja Fred Carmelin (1997) ajattelun, että yksilöllisesti etenevät elämänpolut ovat lopulta harhanäkyä, sillä sosiaaliset taustat sekä rakenteet vaikuttavat merkittävästi myös yksilön valintoihin ja mahdollisuuksiin.

Reetta Salonen (2013, 89–91) on määritellyt nuorten aikuistumispuheessa kolme vastuun ilmenemismuotoa. Ensimmäisessä vaiheessa nuoret kertovat asuvansa lapsuuden kodissa, jossa vanhemmat kantavat vastuun. Toisessa vaiheessa nuori muuttaa jo pois kotoa ottaen samalla itsestään täyden vastuun. Viimeisessä vastuun ilmenemismuotoon nuori asuu itsenäisesti ja on jo oppinut kantamaan vastuun itsestään mutta on samalla jo kykenevä ottamaan vastuuta tarvittaessa myös muista. Näin ollen kolmannen vaiheen voikin ajatella olevan jo aikuisena olemista, sillä esimerkiksi vastuu omista vanhenevista vanhemmista voisi olla mahdollista. Tämä tarkoittaa myös sitä, että viimeistään tässä vaiheessa nuoruuteen usein liitetyn itsekkyyden on jo väistyttävä. (Salonen 2013, 89–91.)

2.3 Kiinnittyminen aikuisuuteen

Sosialisaatio on tärkeä ja merkittävä osa kiinnittymistä ja jaottelua aikuisuuteen. Se, missä nuorten sosiaalistuminen tapahtuu, onkin nykypäivän nuorisotutkimuksen ehkä tärkeimpiä kysymyksiä. Tarkasteltaessa nykypäivän nuoren aikuisen elämäntapaa ja aikuistumista tulisi vähintäänkin tiedostaa, kuinka laaja sosialisaation toiminta- ja tapahtumaympäristö nuorilla on. Sosialisaatio tuo nuoren aikuistumiseen haasteita mutta samalla myös mahdollisuuksia tarjoten erilaisia ajatusmalleja. (Raitanen 2001, 188–190.)

Nykypäivänä on varsin yleistä, että lapset opettavat vanhemmilleen taitoja, kuten vaikkapa tietotekniikkaa, kun samalla osa aiempien sukupolvien taidoista on voinut käydä tarpeettomiksi. Oppimisen prosessit ovat siis vähintäänkin muuttaneet muotoaan. Vaikka perhe on edelleen nuorten keskeisin sosiaalistaja, on se valtaviin muutospaineiden alla. Voi myös olla niin, että perheen tarjoama ideologinen tai uskonnollinen tuki ovat liian yksipuolisia. Tästä syystä etenkin koulu tulee edelleen nähdä tärkeänä ja merkittävänä tiedonvälittäjänä, sillä se kohtaa lähes poikkeuksetta kaikki nuoret. Aikuistuva nuori saattaa kohdata myös kysymyksiä ja tilanteita, jossa

tarvitaan kasvun ja kehityksen tueksi laajaa ammatillista erityisosaamista. (Raitanen 2001, 188–190.)

Nuorten socialisaation ja aikuisuuteen kiinnittymisen näkökulmasta on nyky-päivänä nostettava esiin myös media eri muodoissaan, joka sekin tuottaa perinteiden ohella kulttuurista tulkintaa. Media tarjoilee esimerkiksi erilaisia ajatusmalleja, joita yksilön voi olla lähes mahdoton vastustaa. Nuoret saattavat esimerkiksi saada asioille tulkinnan jo ennen niiden kokemista, mikä voi olla nuorelle myös ongelmallista. Vä-hintäänkin se lisää nuoren käsitystä siitä, ettei täysi-ikäisyys välttämättä lisää aikuis-ten kykyä käsitellä ja ratkaista asioita. (Raitanen 2001, 188–190.)

2.4 Kehitystehtävistä toimijuuden tarkasteluun

Elämänvaiheita ja niiden välisiä siirtymiä lähestytään yleisesti edelleen kehitystehtä-vien tai -kriisien kautta. Esimerkiksi Robert J. Havighurst (1955) on määritellyt myö-häisnuoruuden, 19–25-vuotiaiden kehitystehtävät, jotka ovat säilyneet pysyvyyden muutosta lukuun ottamatta lähes muuttumattomina vuosikymmenien ajan. Näitä ovat uusien suhteiden luominen ikätovereiden kanssa, sukupuoliroolien omaksumi-nen, oman fyysisen olemuksen hyväksyminen, emotionaalinen riippumattomuus vanhemmista, valmistautuminen perhe- ja työelämään, maailmankatsomuksen ja ideologian kehittämisen tai omaksumisen sekä sosiaalisesti vastuullinen käyttäyty-minen. Näitä kehitystehtäviä on vielä myöhemmin täydennetty esimerkiksi rooliido-tuksilla ja muillakin ympäristön ulottuvuuksilla. Näidenkään lisäysten jälkeen ei vielä kuitenkaan vastata siihen kysymykseen, sisäistetäänkö yhteiskunnalliset prosessit passiivisesti tai valitaanko ratkaisut aktiivisesti. Esimerkiksi toimintateoreettisessa tutkimuksessa on korostettu subjektiivisia elämyksiä sekä yksilön kykyä kontrolloida kehitystään. Näin ollen yksilöiden erot elämänhallinnan tunteessa voivat paremmin-kin perustua kehityksen myötä syntyneisiin odotuksiin ja uskomuksiin omista ky-vyistä. (Raitanen 2001, 194–196.) Tästäkin huolimatta kehitysteoriat tai esimerkiksi Erik H. Eriksonin (1902–1994) esittämä näkemys psykososiaalisenkehityksen krii-seistä elää edelleen vahvana, vaikka eri tutkimusten mukaan valtaosa nuorista ei käy kehityksen aikana läpi mitään kriisivaihetta (Aapola 1999, 349–351).

Ikävaiheet helposti myös otetaan annettuina tosiasioina, vaikka lähempi tarkas-telu osoittaa, että elämämme ei ole jaoteltavissa näin yksinkertaisesti. Elämänvaiheet ovat lopulta sosiaalisia konstruointeja, jotka vaihtelevat kontekstin ja myös esitetyn näkökulman mukaan. Ei siis ole olemassa yhtä aikuistuvien nuorten joukkoa, vaan olennaiseksi tulee nuoren sosiaalinen asema ja sen tarjoamat mahdollisuudet. Tämän vuoksi aikuistumisesta puhuttaessa on keskeistä kytkeä se käsitykseen täysivaltai-sesta kansalaisesta. Tällöinkään kyse ei ole minkään tietyn päätepisteen saavuttami-sesta, vaikka käsitteenä aikuistuva voisikin sitä ilmentää. (Raitanen 2001, 197–198.)

Nuorten parissa tehtävässä sosiaalityössä on tunnistettu, että nuoret ovat voineet jäädä vaille apua, vaikka heidän ympärillään on häärinyt laajakin auttajien verkosto. Tätä kautta nuoret aikuiset ovat päätyneet ikään kuin aktivoitumiskehään, koska asiakasta itseään ei ole autettu ohjaamaan omaa elämänkulkuaan ja tunnistamaan mahdollisuuksiaan. Näissä tilanteissa on tunnistettu institutionaalisesti nuoren aikuisen tarpeita, joiden pohjalta palveluita on järjestetty, mutta olennaisin eli nuori aikuinen omine tarpeineen ja toiveineen ei ole tullut kohdatuksi. (Perttula 2021, 86, 99–100.) Tämän vuoksi perspektiivin siirtäminen toimijuuden tarkasteluun olisikin varsin perusteltu käsiteltäessä nuoren aikuistumista sekä sen myötä täysivaltaisen kansalaisen tavoitetta. Tuula Gordon (2005) esimerkiksi tuo autonomian käsitteen lähelle toimijuutta. Hänen näkemyksensä mukaan kokemus autonomiasta ja kyvykyys tehdä omaa elämää koskevia päätöksiä ovat merkitseviä toimijuuden tunnon näkökulmasta.

Toimijuutta on tutkittu ja käsitteellistetty monella tieteenalalla, kuten esimerkiksi sosiaalitieteissä, kasvatustieteissä ja myös nuorisotutkimuksen kentällä. Jyrki Jyrkämä (2008, 196) esittää, että toimijuutta tulisi tarkastella henkilön osallisuutena omassa elämässään. Tuula Tuominen (2021, 102) korostaa, että juuri toimijuudella on erityistä merkitystä auttamistyössä. Yksilön tulisi olla tietoinen omasta toimijuudestaan, sillä se auttaa sitouttamaan ja osallistamaan asiakasta oman tilanteensa edistämiseksi. Toimijuuden tunne kuvastaa esimerkiksi myös sitä, miten ihmiset kokevat pystyvänsä vaikuttamaan valintoihinsa ja yleensä elämäänsä. Tuominen (2021) korostaa ajatusta siitä, että valinnanvapaus, tavoitteellisuus, ennakointi ja itseohjautuvuus ovat tärkeä osa toimijuutta, jonka vuoksi ammattiauttamisessa olisi muistettava kysyä, kuinka nämä toteutuvat asiakastyössä. Tarja Juvonen (2015, 36) tuo esiin, että toimijuus tulee näkyväksi vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Vuorovaikutus voi olla yhtä lailla yksilön vuorovaikutusta toisten ihmisten, merkitysten tai ympäristön kanssa. Kyse on muuttuvista suhteista ja asiayhteyksistä. Toimijuutta voidaan siis myös tarkastella erilaisten toimijapositionien kautta.

Jyrkämän (2007, 203–204) mukaan toimijuudessa on kyse elämäntilanteesta, sen edellytyksistä sekä myös sosiaalisista rakenteista. Yksilöt ikään kuin rakentavat elämänkulkuaan ja tulevaisuuttaan toimijuuttaan toteuttamalla. Yksilöt toteuttavat toimijuuttaan tekemällä valintoja ajallispaikallisen tilanteensa, mutta myös sosiaaliskulttuuristen odotusten ohjaamana. Nämä raamittavat yksilön toimijuuden mahdollisuuksia ja reunaehtoja. Toimijuutta voidaan lisäksi tarkastella erilaisten modaliteettien eli ikään kuin toimijuuden tapahtumien avulla. Nämä modaliteetit ovat toimijuudessa toisistaan erillisiä, mutta samalla ne myös linkittyvät usealla tavalla toisiinsa. Toimijuuden modaliteetteina voidaan nähdä osaaminen, haluaminen, voiminen, kykeneminen, täyttyminen ja tunteminen. Näistä täyttyminen ja kykeneminen kuvaavat parhaiten toimijuudelle ulkopuolelta tulevia odotuksia ja vaateita, kun taas muut

liittyvät enemmän toimijan tietoisuuteen kytkeytyvään toimintaan. (Jyrkämä 2007, 203–204.)

Toimijuuden toteuttaminen voidaan ymmärtää toiminnaksi, kun taas toimijuuden tunto, viittaa yksilön omaan kokemukseen toimijuudestaan. Se pitää sisällään esimerkiksi nuoren kokemuksen tehdä valintoja ja toteuttaa niitä. Se tarkoittaa myös mahdollisuutta tehdä omaa elämää koskevia päätöksiä. Yksilön kokemukseen vaikuttavat myös moninaiset sosiaaliset, kulttuuriset, yhteiskunnalliset ja materiaaliset tekijät. Erityisesti yhteisöt ja yhteenkuuluvuus muiden kanssa ovat merkityksellisiä. Vuorovaikutussuhteet voivat joko vahvistaa tai heikentää nuoren aikuisen toimijuuden tuntoa. (Gordon 2005.) Toimijuuden tunto rakentuu yksilön kulttuuristen ja sosiaalisten kontekstien vuorovaikutuksessa. Toimijuuden tunto myös vaihtelee elämänkulun aikana erityisesti erilaisten elämän käännekohtien aikana kahden suuntaisesti. Käännekohtat voivat muokata toimijuuden tuntoa, mutta myös toimijuuden tunto suhtautumista erilaisiin käännekohtiin. (Juntunen 2020, 20.)

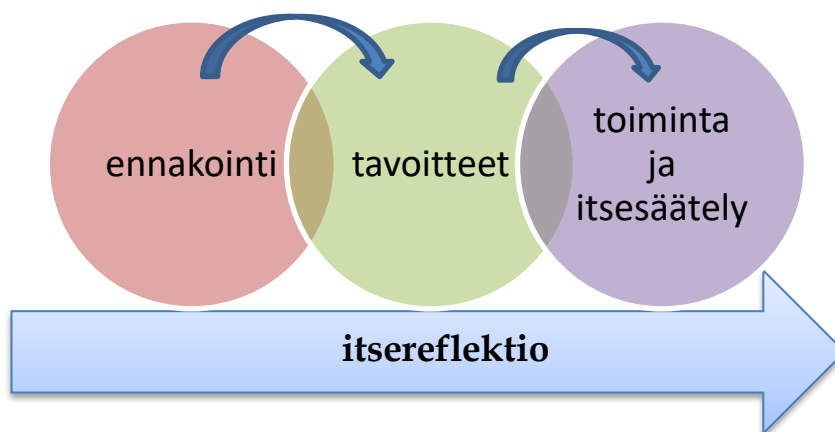
Nuoren aikuisen toimijuuden tarkastelu on hyödyllistä ja tärkeää erityisesti nuoren osallisuuden ja aktiivisuuden näkökohdista käsin. Toimijuuden tunnon rakennusaineina voidaan pitää minäpystyvyyttä, autonomiaa ja sosiaalista tukea, jotka tulee ottaa mukaan tarkasteluun. Tällä tavoin voidaan lisätä nuoren aikuisen itseymmärrystä sekä tehdä näkyväksi seikkoja, jotka ohjaavat hänen valintojaan. Näiden peilaaminen myös elämän erilaisiin käännekohtiin on tärkeää, koska näin nuori tulee tietoiseksi myös siitä, että alun perin negatiivisilta tuntuneet elämänkäännekohtat voivat elämänvaiheen myöhemmässä tarkastelussa saada myös hyödyllisiä merkityksiä kasvun ja kehityksen näkökulmasta. Jokaisen nuoren elämänkulku on myös uniikki, jonka vuoksi yksilöllisten elämänkulkujen tarkastelu olisi tarpeellista ottaa ammattilaisten työhön elämänkulkupolitiikan rinnalle. Se auttaisi erityisesti nuorten aikuisten muutosvoimaisten tapahtumien hyödyntämistä asiakastyön kohtaamisissa. (Juntunen 2020, 36–39.)

Toimijuutta tarkasteltaessa on huomioitava myös yksilön ulkopuolelta toimijuutta määrittävät tekijät, kuten esimerkiksi kulttuuriset rajoitukset ja pakot. Toimijuus rakentuu aina myös suhteessa yhteisöön ja yhteiskuntaan. Toimijat ovat riippuvaisia kulttuurisista tavoista, sosiaalisista suhteista sekä myös yhteiskunnallisista kytkennöistä. Nämä suhteet voivat joko avata tai rajoittaa yksilön toimijuutta. Suhde voi myös tuottaa toiseutta kuten syrjäytymistä. Vaikka siis toimijuudessa on kyse neuvoteltavuudesta ja valinnoista, on myös huomioitava, että siihen liittyy olennaisesti kulttuuriset odotukset sekä yhteiskunnalliset rakenteelliset välttämättömyydet. (Juvonen 2014, 3–4.)

2.5 Sosiokognitiivinen teoria toimijuuden tarkastelussa

Toimijuutta voidaan tarkastella monista eri teorioista käsin. Sosiokognitiivinen teoria on vain eräs tapa jäsentää sitä, millaisten tekijöiden kautta yksilön toimijuutta voidaan tarkastella. Aikuistuvien nuorten toimijuus on edellä kuvatun mukaisesti vahvasti sidoksissa myös ympäristön odotuksiin. Tämän vuoksi valitsin toimijuuden tarkasteluun viitekehyykseksi Banduran (1977; 1986; 2001, 16–18; 2018, 13–15) sosiokognitiivisen teorian, sillä se huomioi kolmitahoisen vastavuoroisen determinismin. Tämä tarkoittaa vastavuoroista kausaalisuutta, jossa käyttäytyminen, kognitio sekä yksilön muut sisäiset tekijät ja ympäristö ovat vaikutuksissa toisiinsa kaksisuuntaisesti. Toimijuus voidaan sosiokognitiivisessa teoriassa jakaa valinnanvapauteen, tavoitteellisuuteen, ennakointiin ja itseohjautuvuuteen. Näin ollen se on myös riippuvainen ympäristön tarjoamista mahdollisuuksista ja rajoituksista. Toimijuuden näkökulmasta ihmisen on siis myös kyettävä refleктоimaan ja arvioimaan omaa toimintaansa. Toimijuuden riippuvuus ympäristön odotuksista, mahdollisuuksista ja vaatimuksista haastavat nuoren aikuistumista. Myös Juvonen (2014, 12) viittaa artikkelissaan, että nuoren autonomiaa ja valinnanvapautta rajoittavat monet sosiaaliset ja kulttuuriset sekä myös institutionaaliset odotukset ja vaatimukset.

Ihmisyksilöllä on kuitenkin ainutlaatuinen kyky tietoisuuteen sekä sen avulla metakognitiivisiin taitoihin. Ihminen kykenee tavoitteellisuuteen, toiminnan suunnitteluun, itsesäätelyyn sekä reflektioon. Sosiokognitiivinen teoria korostaa erityisesti ihmisen toimijuutta metakognitiivisten kykyjen kautta. (Bandura 2018, 44–61.) Kuviossa 1 kuvaan yksilön metakognitiivisia kykyjä.

KUVIO 1. Metakognitiiviset kyvyt. (mukaillen Bandura 2018.)

Kuviossa 1 kuvaan metakognitiivisia kykyjä, joiden avulla ihminen tekee tavoitteellista toiminnan suunnittelua. Ennakoimalla ihminen arvioi toimintansa seurauksia.

Hän punnitsee vaihtoehtoja, arvioi hyötyjä ja pyrkii välttämään ongelmia. Tämän avulla hän asettaa tavoitteita ja laatii suunnitelmia, jotka muuttuvat toiminnaksi. Itse-reflektio on jatkuvaa, jonka tehtävänä on arvioida ihmisen motivaatiota, ajattelua sekä toimintaa. (Bandura 2018, 44–61.)

2.6 Minäpystyvyys

Banduran (1977; 1986; 2018) teoriassa keskeistä ovat myös minäpystyvyysuskomukset ja päämäärien asettaminen. Minäpystyvyys ei ole ihmisen persoonallisuuteen liittyvä ominaisuus, vaan se kuvastaa yksilön sisäisiä uskomuksia itsestään. Yksilö on siis samaan aikaan sekä toimintaympäristönsä tuotos, että myös tuottaja, kun hän valikoi, muuttaa ja luo erilaisia olosuhteita. Toiminnan arvioinnin lisäksi keskeistä ovat myös minäpystyvyysuskomukset ja päämäärien asettaminen. Nämä viittaavat yksilön kognitiivisiin ja sisäisiin tekijöihin. Uskomukset ovat ihmisen käsityksiä omista kyvyistään, ja tehokkuudesta vaikuttaa omiin valintoihinsa sekä niiden seurauksiin. Tämä tarkoittaa yksilön toiminnan itsearviointia. Positiivinen usko auttaa yksilöä ponnistelemaan tavoitteensa eteen, kun taas yksilön heikon pystyvyysuskon tilanteessa yksilö ei välttämättä edes yritä tavoitella päämääräänsä (Partanen 2011, 21–23.) Kuviossa 2 kuvaan minäpystyvyyttä.

KUVIO 2. Minäpystyvyys. (mukaillen Bandura 2018.)

Kuviossa 2 kuvaan minäpystyvyyttä sekä minäpystyvyyttä synnyttäviä tekijöitä, että minäpystyvyyden kasvun myötä aikaan saatuja vaikutuksia. Nämä ovat yhteydessä. Minäpystyvyyttä synnyttäviä tekijöitä ovat erilaiset hallinnan kokemukset eli onnistumiset ja epäonnistumiset. Saatu kannustus sekä sijaismallikokemukset. Nämä luovat minäpystyvyyssuskomuksia, jotka edelleen lisäävät ihmisen motivaatiota, jolla on yhteys itsesäätelyn kehittämiseen ja sitä kautta suorituksiin ja menestykseen. (Bandura 2018, 61–62.)

Onnistumisen kokemukset myös tukevat ja kasvattavat yksilön pystyvyyssuskoa. Tämä myös lisää sisäsyntyistä kiinnostusta, jonka vuoksi onnistumisen kokemukset ovat esimerkiksi oppimisessa tärkeitä. Nuorten kohdalla tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että nuoret saattavat kokeilla vaaroja sisältäviä käyttäytymismalleja, joiden avulla he oppimalla laajentavat ja vahvistavat pystyvyydentunnettaan. Vaikeuksien selättäminen on siis pystyvyyden näkökulmasta tärkeää ja hyödyllistä. Ilman vaikeita tilanteita nuori ei saa valmiuksia selviytyä erilaisista vastoinkäymisistä. Nuorelle uusien asioiden ja haasteiden kohdalla on kuitenkin huomioitava, että pystyvyydessä voi myös olla puutteita. Tämä voi altistaa ahdistukselle ja voimattomuudelle esimerkiksi suhteessa ympäristön luomiin aikuistumisen odotuksiin. Pystyvyydentunne on siis yhteydessä hallinnan tunteeseen ja sitä kautta myös siihen, kuinka vaivatonta tai vaikeaa nuoren aikuisen on kohdata aikuistuminen ja siihen liittyvän odotukset. Pystyvyydentunne siis riippuu nuoren henkilökohtaisen minäpystyvyyden vahvuudesta, jonka on synnyttänyt nuoren aiemmat kokemukset omasta pystyvyydestään. (Bandura 2018, 51, 67–70.)

3 TUTKIELMAN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYYS

Tutkielman tavoitteena on jäsentää nuorten aikuisten elämänvaihetta toimijuuden näkökulmasta. Viitekehystenä käytän Banduran (1977; 1986; 2018) sosiokognitiivista teoriaa. Tutkimustavoitteen olen muotoillut tutkimuskysymykseksi: millaisena aikuistuvien nuorten toimijuus näyttäytyy?

Tutkimuskysymyksen avulla pyrin kuvaamaan ja myös lisäämään ymmärrystä aikuistuvien nuorten elämänvaiheesta, aikuistumisesta ja toimijuudesta. Samalla voidaan paikantaa aikuistuvien nuorten mahdollisia tuen tarpeita.

3.1 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Kirjallisuuskatsaus on tutkimustekniikka, jossa tutkimusta tehdään aiemmasta tutkimuksesta. Se kokoaa aiempien tutkimusten tuloksia yhteen kooten näiden avulla uusia tuloksia. Kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa metatutkimukseen sekä systemaattisiin että kuvaileviin kirjallisuuskatsauksiin. (Salminen 2011.)

Tämä tutkielma on kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on tuottaa yleiskuvaus valittuun aiheeseen sekä tiivistää tutkimusaineistosta tutkimuskysymyksen kannalta olennainen. Kirjallisuuskatsaus perustuu aiempien tutkimusten analyysiin sekä edelleen uuden analyysin kautta jäsenen synteesin varaan. Tehdään siis tutkimusta tutkimuksesta. (Kallio 2006, 18–21; Salminen 2011, 1.)

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa aineistojen valintaa ei ohjaa tarkat metodiset säännöt, vaan tutkittavaa ilmiötä kyetään kuvaamaan laajasti ilmiön ominaisuuksia luokitellen. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voidaan edelleen jakaa orientaatioihin, jotka ovat narratiivinen ja integroiva katsaus. Narratiivinen katsaus pyrkii järjestämään epäyhtenäisen tiedon jatkumoksi, kun taas integroivalla katsauksella pyritään ilmiön monipuoliseen kuvaamiseen ja sitä voidaan käyttää väljemmin eri metodein toteutettujen tutkimusten katsauksissa. (Salminen 2011, 6–9.) Tämän tutkielman

kuvailevan kirjallisuuskatsauksen orientaationa on integroiva katsaus, jossa pyrki-myksenä on kuvailla tutkielman aihetta tutkimuskysymyksen kautta valitussa viite-kehyksessä mahdollisimman monipuolisesti.

Kirjallisuuskatsauksen luotettavuuden arviointiin ei ole olemassa yksinkertaista vastausta. Menetelmänä se voidaan nähdä väljänä, jossa korostuvat tutkijan tekemät valinnat. (Kallio 2006, 19, 26.) Tutkijan tehtävänä on osoittaa, että tutkimuksen johtopäätökset ovat oikeita. Myös tutkimusasetelma vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Luotettavuutta ei siis voida saavuttaa ilman tutkijan suunnitelmallisuutta sekä valintojen tarkastelua. (Kananen 2017, 173–176, 189–190; Tuomi & Sarajärvi 2018, 150–151, 163–165.) Tämän tutkielman luotettavuuden arvioimiseksi, pyrin tutkielmassa kuvaamaan tekemiäni valintoja sen jokaisessa vaiheessa mahdollisimman avoimesti, jotta myös lukija pystyisi arvioimaan tutkielman tulosten ja johtopäätösten merkityksiä.

3.2 Tiedonhaku ja aineistonkuvaus

Lähestyin tutkielmani aihetta laatimalla aluksi aiheesta käsittekartan. Tein käsittekartan pohjalta alustavia tiedonhakuja ja täsmensin tätä kautta laatimaani käsittekarttaa. Tiedonhaun alkuvaiheessa pyrin erityisesti monipuolisuuteen tutustumalla erilaisiin vaihtoehtoihin asiasanoihin, niiden yhdistelmiin sekä näiden tuottamiin hakutuloksiin. Pyrin myös tutustumaan erilaisiin tietokantoihin. Tavoitteena tässä vaiheessa oli täsmentää ja tutustua tutkielmani aihepiiriä koskevaan ajankohtaiseen ja relevanttiin tutkimukseen sekä löytää mahdollista tutkielman lähdeaineistoa. Alkuvaiheessa pyrin jättämään tutkimuskysymykseen käsitteellistä väljyyttä, jotta se mahdollistaisi aiheen monipuolisen lähestymisen ja tarkastelun.

Alkuvaiheen hakutulosten perusteella tutkin lähdekirjallisuutta etupäässä otsikko- ja tiivistelmä tasolla. Relevanteinta aineistoa tutkin myös jo tässä vaiheessa tarkemmin täsmentäen sen avulla tutkielmani asetelmaa ja tutkimuskysymystä. Selvitin myös tutkielmani aiheen kannalta keskeisiä käsitteitä. Tämän jälkeen täsmensin vielä uudelleen hakusanoja. Hakusanojen täsmentämiseen olen hyödyntänyt myös Ysaa (Yleistä suomalaista asiasanastoa), Ysoa (Yleinen suomalainen ontologia), selvittänyt artikkeleiden avulla hakusanojen englanninkielisiä vastineita sekä tutkinut aiheeseen liittyvien artikkeleiden tiivistelmiä, niissä käytettyjä asiasanoja sekä tarkastellut löytämäni lähdeaineiston lähdeluetteloita.

Tiedonhaun edetessä ja aihepiiriin tutustumisen myötä myös hakusanat ja niiden yhdistelmät täsmentyivät. Tiedonhaussa käytin apuna erilaisia tietokantoja, jotka olivat JYKDOK, Janus, JYKDOK kansainväliset e-aineistot, Ebsco, Google Scholar ja Social Services Abstracts.

Tiedonhaussa aiheeni kannalta relevanteimmat tutkimukset löytyivät edellä mainituista tietokannoista seuraavilla asiasanoilla:

➤ toimijuus	human agency
➤ nuoriso	youth
➤ nuoret, nuoret aikuiset	young people, young adults
➤ itsenäistyminen, aikuistuminen	youth transition, transition to adulthood
➤ syrjäytyminen	social exclusion
➤ sosiaalityö	social work

Edellä kuvatuista hakusanoista käytin tietokannoissa niiden ohjeiden mukaisesti apuna myös hakusanoja ja -lausekkeita sekä sanakatkaisua, kuten esimerkiksi:

- young adults AND human agency
- transition to Adulthood AND human agency
- human Agency AND social work AND youth transition
- nuoret aikuiset AND itsenäistyminen AND toimijuus
- aikuistuminen AND toimijuus AND sosiaalityö
- itsenäistyminen AND toimijuus
- toimiju* nuor*

Tein hakuja käyttämällä myös laajempaa termiä young adults, johon liitin vaihtoehtoisia sanoja human agency OR social exclusion OR youth transition. Hakutulosten osuvuuden parantamiseksi rajasin asiasanat koskemaan esimerkiksi tiivistelmää tai käytin apuna hakua vain sosiaalityön julkaisuista.

Tekemieni useiden tiedonhakujen perusteella valitsin lopulta otsikko- ja tiivistelmä tasoa tarkempaan tarkasteluuni yhteensä 25 aineistoa, jotka olivat teoreettisia ja empiirisiä artikkeleita sekä muita julkaisuja. Käytin tässä vaiheessa vielä hyväkseni myös niin sanottua lumipallomenetelmää, jossa etsin näiden artikkeleiden lähdeluetoista aihepiirini kannalta relevanttia aineistoa, joista löysinkin vielä kaksi aineistoa lisää tarkempaan tarkasteluuni.

Tutkielmani tavoitteen sekä hahmottelemani tutkimuskysymyksen avulla olen prosessin edetessä täsmentänyt tutkielmani rajausta, mutta toisaalta olen samalla löytämäni aineiston avulla tarkentanut edelleen tutkimuskysymystäni. Näin ollen kuvailisin omaa tiedonhakuani kahdensuuntaisena prosessina tai ehkä vielä kuvaavammin dialogina löytämäni lähdeaineiston parissa. Olen myös pyrkinyt siihen, että aineisto tarjoaisi monipuolisen ymmärryksen ja kuvauksen nuorten aikuisten toimijuudesta. Näin ollen, vaikka tutkielman pääpaino ja kiinnostus ovat ennen kaikkea suomalaisessa kontekstissa, valitsin mukaan ilmiön ymmärryksen laajentamiseksi myös muualla julkaistuja tutkimusartikkeleita

Valittuani artikkelit tiedonhaun perusteella tarkempaa tarkastelua varten, tarkensin vielä tämän jälkeen työskentelyni tueksi aineistoa koskevaa sisäänotto- ja poissulkukriteereitä. Kuvaan sisäänotto- ja poissulkukriteereitä taulukossa 1.

Saatavuuden ja ajankohtaisuuden lisäksi, taulukosta voi havaita, että tarkemassa tarkastelussa jätin tutkielmastani pois sellaiset artikkelit, jotka lähestyivät aihepiiriäni jonkun tietyn sairauden tai vamman näkökulmasta. Nämä eivät siis olleet relevantteja tutkimuskysymykseni kannalta. Suljin pois myös löytämäni Yhdysvalloissa julkaistut artikkelit, sillä tutkimusten tarkastelun pohjalta osoittautui, että nuorten aikuisten mahdollisuudet ovat rakenteellisesti hyvin erilaiset eurooppalaiseen kontekstiin verrattuna. Totesin myös, että oli haasteellista löytää aiheitani käsitteleviä tutkimuksia, joissa kohderyhmänä olisivat vain täysi-ikäiset nuoret aikuiset, joten lavensin poissulkukriteereitäni iän osalta ja otin mukaan tutkimuksia, joissa kohderyhmään kuului ala- että täysi-ikäisiä nuoria, jos aihepiiri muutoin sopi tutkimuskysymykseeni ja käsittelee aikuistumisen ja/tai toimijuuden näkökulmaa.

TAULUKKO 1. Tiedonhaun aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Vertaisarvioitu tai tieteellinen artikkeli	Ei tieteellinen artikkeli
Julkaisu on kokonaan suomen- tai englanninkielinen	Julkaisu on osittain tai kokonaan muun kielinen
Maksuton	Maksullinen
Relevantti tutkimuskysymyksen kannalta	Ei relevantti tutkimuskysymyksen kannalta
Julkaisu 2012-luvun jälkeen	Ennen 2012-lukua julkaistu
Käsittelee nuoria ja tutkimuksen kohderyhmään sisältyy myös nuoria aikuisia, yli 18-vuotiaat nuoret	Käsittelee nuoria, mutta kohderyhmään ei sisälly nuoria aikuisia, kaikki tutkittavat alle 18-vuotta
Aineisto on saatavilla verkossa	Aineisto ei ole saatavilla verkossa
Käsittelee kohderyhmää Euroopassa, pohjoismaissa, Britanniassa	Käsittelee kohderyhmää jossakin muussa maassa

Taulukossa 2 kuvaan tutkielmani tutkimusaineistoa. Taulukon ensimmäisessä sarakkeessa on kerrottu tutkimuksen julkaisutiedot ja toisessa sarakkeessa avaan lyhyesti tutkimuksen tavoitetta, kohderyhmää sekä kuvailen tutkimusaineistoa.

Tutkielman varsinaiseen analyysiin valikoitui kuusi artikkelia, joista neljä on kotimaista yksi espanjalainen ja yksi britannialainen. Aineisto koostuu vertaisarvioituista empiirisistä tutkimusartikkeleista, jotka ovat suomen- tai englanninkielisiä sekä saatavilla verkossa maksuttomasti. Valitsin mukaan artikkeleita, jotka kuvaavat nuoria aikuisia eri asuinpaikoissa, kuten maaseudulla tai kaupungissa sekä nuorten aikuisten toimijuutta eri näkökulmista sekä aikuistumisen eri teemoja. Artikkeleissa näkyy erityisesti vahva kytkös työelämään ja koulutukseen liittyvissä kysymyksissä,

jotka luonnollisesti kuuluvat nuoren aikuisen elämänvaiheeseen. Toimijuuden suhde sen sijaan vaihtelee kulttuurisista odotuksista nuorten aikuisten omiin kokemuksiin. Mukana on myös teemoja, jotka käsittelevät marginaalista pois pyrkimistä toimijuuden näkökulmasta.

TAULUKKO 2. Tutkimusaineiston kuvaus.

Tutkimuksen julkaisutiedot	Tutkimuksen tavoite, kohderyhmä ja tutkimusaineiston kuvaus
Juntunen, Anna (2020): Nuoret ja elävätoimijuuden tunto elämäntunnetiloissa.	Tarkastelee nuorten elämäntunnetilojen käännekohtia toimijuuden näkökulmasta. Kohderyhmänä Kanta-Hämeessä pienellä paikkakunnalla asuvat 14–20-vuotiaat nuoret. Aineistona 20 nuoren haastattelut ja elämänspiraalit. Nuoret tulivat mukaan nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten kautta.
Juvonen, Tarja (2014): Kulttuurisesti määrittynyt täytyminen osana nuorten aikuisten toimijuutta.	Tarkastelee, nuorten aikuisten toimijuuden rakentumista kulttuuristen odotusten, erityisesti täyttymisen (having to) näkökulmasta. Kohderyhmänä pääkaupunkiseudulla asuvat etsivän nuorisotyön asiakkaana olevat 18–24-vuotiaat nuoret aikuiset. Aineistona 21 äänitallennusta etsivän nuorisotyön työntekijöiden ja asiakkaiden välisistä keskusteluista tai asioinnista eri viranomaisissa.
Kojo, Marjaana (2012): Pause päällä. Työn ja koulutuksen ulkopuoliset jaksot nuoren elämäntunnetiloissa.	Tarkastelee työn ja koulutuksen ulkopuolisia jaksoja kokeneiden, toisin sanoen kulttuurisesta mallista poikenneiden nuorten omia kokemuksia ja näkemyksiä näistä jaksoista. Kohderyhmänä 17–27-vuotiaat nuoret aikuiset. Nuoret olivat uusmaalaisen kaupungin tai kunnan työllisyyspalveluiden ja/tai työpajan asiakkaita. Aineistona 30 nuoren aikuisen elämäntunnetilojen temahaastattelut sekä yhdeksän vuoden kuluttua tehtyä seuranta-haastattelua.
Thompson, Ron & Russell, Lisa & Simmons, Robin (2013): Space, place and social exclusion: an ethnographic study of young people outside	Tarkastelee pitkiä aikoja koulutuksen ja työn ulkopuolella olleiden niin sanottujen NEET-nuorten (Not in Employment, Education or Training) kokemuksia syrjäytymisestäään. Kohderyhmänä 15–20-vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset Pohjois-Englannista. Etnografinen pitkäaikaistutkimus, jonka aineisto sisältää 280 tuntia kahden ensimmäisen vuoden aikana kerättyä 20 nuoren osallistujahavainnointia erilaisissa virallisissa ja epävirallisissa konteksteissa, kuten nuorten kodeissa, työharjoittelussa, koulussa,

education and employment.	kahviloissa ja eräänlaisissa toimintakeskuksissa. Tämän lisäksi 78 haastattelua, joista 20 ammattilaisten, kolme työnantajien ja 54 nuorten haastattelua. Tutkija on myös hyödyntänyt ottamiin valokuvia, erilaisia opinto- ja työsuoritustodistuksia, keskustusten pöytäkirjoja, tilastoja sekä tietokirjallisuutta.
Toiviainen, Sanna (2018): Sopeutumista, sitkeyttä ja selviytymistä: Nuorten relationaalinen toimijuus siirtymässä marginaalista kohti valtavirtoja.	Tarkastelee nuorten aikuisten toimijuuden relationaalisia ulottuvuuksia siirtymässä marginaalista kohti koulutusta ja työelämää. Kohderyhmänä pohjois-karjalalaiset 18–25-vuotiaat avoimen ammattiopiston ja Ohjaamon palveluista eteenpäin siirtyvät nuoret aikuiset. Aineistona 12 nuoren aikuisen seuranta-haastattelut, jotka toteutettu vuosina 2014–2016.
Vázquez-Fernández, María Josefa & Barrera-Algarín, Evaristo (2017): The Essential Role of the Social Worker as an Integration Agent for the Youth who Face School Failure.	Tarkastelee sosiaalityön roolia syrjäytymisriskissä olevien nuorten sosiaalisen integraation sekä työllistymismahdollisuuksien edistämiseksi. Kohderyhmänä espanjalaiset 16–24-vuotiaat nuoret aikuiset, jotka ovat asiakkaana sosiaalisen integraation koulutuskeskuksessa Sevillassa. Aineistona 93 nuorille toteutettua kyselylomakehaastattelua viidestä eri ammatillisesta keskuksista, jotka kuuluivat neljään eri kansalaisjärjestöön.

3.3 Tutkimusaineiston analyysi

Tutkimuksen analyysitavan valintaa ohjaa tutkimuksen lähestymistapa (Kananen 2017, 68–69). Sisällönanalyysin tarkoitus on tiivistää, jäsentää ja kuvailla tutkimusaineistoa sisällöllisten luokkien keinoin systemaattisesti ja objektiivisesti. Analyysiprosessissa aineisto puretaan ja käsitteellistetään, jonka jälkeen aineiston osat yhdistellään ja kootaan uudeksi loogiseksi kokonaisuudeksi. Tavoitteena on vastata tutkimuskysymykseen. Sisällönanalyysiä voidaan tehdä aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti sekä teoriaohjaavana analyysinä. (Kananen 2017, 131–133; Tuomi & Sarajarvi 2018, 114–118.)

Aineistolähtöisessä analyysissä analyysi etenee aineiston kautta, jolloin redusoinnin eli pelkistämisen jälkeen seuraa aineiston klusterointi eli ryhmittely ja edelleen luokittelu aina pääluokkaan saakka. Tässä aineisto toimii lähtökohtana. Teorialähtöisessä analyysissä analyysiluokat muodostetaan teorialähtöisesti. Luokittelu perustuu jo olemassa olevaan esimerkiksi teoriaan, malliin tai käsitejärjestelmään. Teorialähtöisessä analyysissä lähdetään liikkeelle analyysirungon muodostamisesta. Analyysirunko voi olla väljäkin, mutta sen tarkoituksena on, että aineistosta muodostetaan sen alla erilaisia luokkia ja kategorioita noudattaen aineistolähtöisen sisällönanalyysin periaatetta. Teoriaohjaava sisällönanalyysi puolestaan toimii kuten teorialähtöinenkin sisällönanalyysi, sillä erotuksella, miten abstrahoinnissa empiirinen aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin vasta yhdistävässä luokittelussa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–133.)

Tässä tutkielmassa käytin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Tarkoitus ei ollut testata teoriaa, vaan lähdin liikkeelle aineiston omilla ehdoilla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 132–133.) Aineiston analyysin aloitin lukemalla aineistoa huolellisesti useampaan kertaan. Tämän jälkeen merkitsin aineistosta toimijuutta kuvaavat kohdat, jotka pelkistin raakatekstiksi. Koodasin nämä värejä apuna käyttäen artikkeleiden mukaan. Tämän jälkeen etenin ryhmittelemällä toimijuutta kuvaavat kohdat yhtäläisyyksien perusteella ensin alaluokiksi ja siitä vielä edelleen yläluokiksi. Vasta analyysin viimeisessä vaiheessa jäsentelin tulokset Banduran (1977; 1986; 2018) sosiokognitiivisen viitekehityksen yhdistäviin kategorioihin, jotka ovat aikuistuvan nuoren toimijuus valinnanvapautena, tavoitteellisuutena, ennakointina ja itseohjautuvuutena. Tämän tutkielman tulososion alaotsakkeet olen nimennyt näiden Banduran (1977; 1986; 2018) teoriasta muodostettujen kategorioiden perusteella.

Taulukossa 3 kuvaan teoriaohjaavan analyysini ryhmittelyn etenemistä käyttäen esimerkkinä kategoriaa Aikuistuvan nuoren toimijuus valinnanvapautena. Taulukon vasemmassa sarakkeessa on eräs aineistosta esimerkiksi nostettu toimijuutta kuvaava pelkistetty raakateksti näyte. Tästä seuraavassa sarakkeessa ovat aineistosta, pelkistettyjä tekstejä tarkastelemalla, nousseet alaluokat. Kolmas sarake vasemmalta sisältää näistä edelleen muodostetut yläluokat. Taulukon oikeanlaidan sarakkeessa on yläluokat yhdistävä teoriasta noussut kategoria Aikuistuvan nuoren toimijuus valinnanvapautena. Taulukon sarakkeiden välissä olevat nuolet pyrkivät kuvaamaan, kuinka pelkistetty raakateksti näyte on analyysin kautta asettunut kategoriaan Aikuistuvan nuoren toimijuus valinnanvapautena.

TAULUKKO 3. Esimerkki teoriaohjaavan analyysin ryhmittelystä.

Toimijuutta kuvaava pelkistetty raakateksti näyte	Alaluokka (aineistosta)	Yläluokka (alaluokista)	Yhdistävä kategoria (teoriasta)
<p><i>Olisin lähtenyt, jos raha-asiat olisivat kunnossa. Jos ei saa opintopisteitä, lähtee Kelan tuet pois, sama käydä koulu loppuun.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ulkoisen tapahtuman kuvaus ➤ Ajautuminen ➤ Toiseuden kokemus ➤ Ympäristön vaikutuksesta syntyvä toimijuus 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ympäristön odotus ➤ Ympäristön mahdollisuus ➤ Ympäristön rajoite 	<p>Aikuistuvan nuoren toimijuus valinnanvapautena</p>

4 AIKUISTUVIEN NUORTEN TOIMIJUUS

Tulososiossa käytän viitekehyksenä Banduran (1977; 1986; 2001; 2018) sosiokognitiivisen teorian yhteyttä toimijuuteen, jossa henkilön omat uskomukset minäpystyvyydestä toimivat toimijuuden perustana. Teoria huomioi myös kokemukselliset olosuhteet, jotka ovat kykyjen edistymisen ja ylläpitämisen edellytyksenä (Bandura 2018, 13). Tarkastelen seuraavaksi aikuistuvan nuoren toimijuutta jäsennettynä sosiokognitiivisen teorian mukaisesti valinnanvapauteen, tavoitteellisuuteen, ennakkointiin ja itseohjautuvuuteen.

4.1 Aikuistuvan nuoren toimijuus valinnanvapautena

Valinnanvapaus toimijuutena liittyy aikuistuvan nuoren ympäristön asettamiin vaatimuksiin ja odotuksiin. Se pitää sisällään institutionaalisia järjestelmiä, joissa nuoren aikuisen olisi kyettävä toimimaan. Ympäristön odotuksiin liittyvät muun muassa erilaiset valtakurssit, jotka saattavat muodostaa normatiivisen nuoruuden mallin esimerkiksi nuoren ja hänen vanhempiansa välillä, mutta myös muissa suhteissa. Normatiivisessa mallissa nuoren tulisi hallita riittäviä kulttuurisia ja sosiaalisia resursseja pärjätäkseen. Tätä kautta valinnanvapauteen liittyy siis myös se, minkälainen sosiaalinen tausta ja elämän sosiaaliset puitteet nuorella ovat olleet harjoitella näitä kulttuurisia ja sosiaalisia resursseja. Esimerkiksi nuoren syrjään jäämisen kokemukset, yksinäisyys ja yhteisöjen vähyys voivat haastaa edellä mainittujen taitojen kehittymistä. (Juvonen 2014, 9; Vázquez-Fernández & Barrera-Algarín 2017, 192; Toiviainen 2018, 35–36.)

Institutionaaliset valtarakenteet tapahtuvat vuorovaikutuksessa ihmisten, materiaalsen ja diskursiivisen todellisuuden kanssa, jolloin ne myös ohjaavat nuoren toimintamahdollisuuksia esimerkiksi rajoituksina ja esteinä. Tällöin ne voivat myös alistaa nuoren toimijuuden olemattomiin. (Kojo 2012, 104; Juvonen 2014, 10; Toiviainen 2018, 38.) Nuoren elämänvalintojen kohdalla voidaankin perustellusti pohtia, kuinka

paljon ne ovat hänen omiaan ja, minkä verran ne ovat yhteiskunnan pakotteiden ja normien ohjaamia (Kojo 2012, 105; Juvonen 2014, 9; Thompson, Russell & Simmons 2014, 69).

María Josefa Vazquez-Fernandez ja Evaristo Barrera-Algarín (2017) nostavat esille lisäksi sen, että myös sosiaalinen eriarvoisuus toisintuu yhä enenevässä määrin yksilöllisen päätöksenteon kautta. He kuvaavat esimerkkinä sitä, jatkaako nuori opiskelua vai päättääkö hän sen jo varhaisessa vaiheessa. Tähän yksilön päätöksentekoon vaikuttavat nuoren taustat ja sosiaaliekonominen asema, joten myös sosiaalisella eriarvoisuudella voidaan ajatella olevan merkitystä aikuistuvan nuoren toimijuuteen juuri valinnanvapauden näkökulmasta. Tutkijat jatkavat, että koulun keskeyttämistä ei voida siis pitää vain yksilön epäonnistumisena, vaan tulisi nähdä laajempi kokonaisuus siitä, mihin koulun keskeyttäminen itseasiassa liittyy. Esimerkiksi tulisi huomioida laajemmin se, mikä merkitys ylipäätään on koulutusjärjestelmällä itsellään ja nuoren sosiaalisilla olosuhteilla. Edellä mainitun tutkimuksen mukaan esimerkiksi 80 %:lla oli merkittäviä perheensisäisiä ongelmia, joiden katsottiin vaikuttavan siihen, että nuoren sosiaaliset taidot olivat kehittymättömät. Myös tämä siis vaikuttaa nuoren päätöksentekoon ja sitä kautta edelleen myös toimijuuteen valinnanvapautena. (Vazquez-Fernandez & Barrera-Algarín 2017, 1924–1925, 1933, 1938)

Aikuistuvan nuoren toimijuutta valinnanvapautena luonnehtii myös eräänlainen institutionaalisella polulla tavanomaisesti pärjääminen. Institutionaalisella polulla viitataan polkuun, jonka nuori käy läpi esimerkiksi hankkiessaan itselleen ammatin sekä siirtyessään työelämään, jolloin hän ikään kuin sitä kautta täyttää hänelle kansalaisena asetetut velvollisuudet yhteiskunnan rakentajana.

Tällaista institutionaalisella polulla pärjäämistä kuvaa esimerkiksi se, että aikuisuva nuori saattaa pärjätä esimerkiksi hyvin opinnoissaan, koska hänen kommunikointitapansa istuu institutionaaliseen kulttuuriin, jolloin asettuminen erilaisiin institutionaalisiin odotuksiin, järjestyksiin ja vaatimuksiin on helpompaa. (Toiviainen 2018, 40–41) Marjaana Kojon (2012, 102) mukaan nuoret aikuiset saattavat myös asennoitumisellaan ikään kuin lisätä toimijuuden tuntoa valinnanvapauden näkökulmasta. Nuoret aikuiset esimerkiksi saattavat asennoitua työn tai koulutuksen ulkopuoliseen aikaan ikään kuin lomana. He siis pyrkivät sopeutumaan työn ja työttömyyden vuorotteluun. Nämä nuoret eivät ole huolissaan tulevaisuudestaan institutionaalisten odotusten näkökulmasta, vaan pyrkivät löytämään valinnanvapautta omalla asennoitumisellaan.

Aikuistuvan nuoren toimijuus saattaa valinnanvapauden näkökulmasta kaventua myös järjestelmän jäykkyyden vuoksi (Toiviainen 2018, 37). Esimerkiksi erilaiset sosiaalietuisuudet voivat olla sidottuja tietynlaiseen valintaan, mutta myös toisin päin. Aikuistuvan nuoren sitoutumista ja valinnanvapautta voi tukea, jos hän saa opinnoissa hyviä arvosanoja, julkista tunnustusta tai kannustusta. Kyse on siis vastavuo- roisesti rakentuvasta luottamuksesta. Se edellyttää kuulluksi tulemistä ja arvostavaa

kohtaamista. On siis ikään kuin luotettava siihen, että nuori ”hoitaa hommansa”. (Toiviainen 2018, 41.)

Vastuu muista ihmisistä voi myös ympäristön vaatimuksena vahvistaa tai heikentää nuoren toimijuuden tuntoa. Riippuen siitä, kokeeko nuori tämän vastuun myönteisenä luottamuksen tunteena vai, näyttäytykö se nuorelle liian suurena vastuuna ollen nuoren kannalta negatiivista. On myös huomioitava, että ympäristön, kuten esimerkiksi perheen tai parisuhteen vastuukysymyksissä nuori ei myöskään aina voi vaikuttaa vastuunsa rakentumiseen, eikä sitä kautta syntyvään toimijuuden tuntoon. (Juntunen 2020, 27–28.)

Gordon (2005) viittaa toimijuuden määrittelyssä nuoren autonomiaan tehdä päätöksiä. Myös Juntunen (2020) nostaa esille nuoren autonomian ja sen puutteeseen liittyvät kokemukset nuoren toimijuuden institutionaalisissa kokemuksissa. Hänen tutkimuksessaan nuorten kertomuksissa korostuvat erilaiset institutionaaliset nivelkohdat ja niihin sisältyvä vastuu nuoren omista valinnoista. Esimerkiksi ulkoapäin tulevat odotukset liittyen ammatinvalintaan ja koulutukseen saattavat vaikuttaa nuoren aikuisen toimijuuden kokemuksiin. Toimijuus näissä valinnoissa voi merkitä esimerkiksi mahdollisuutta valita toisin kuin nuorelta ulkoapäin odotetaan. Valitseminen haastaa ulkopuolelta määritellyjä toimijuuden rajoja eli vahvistaa nuoren omaa toimijuutta. On myös tärkeää havaita, että kaikki nuoret eivät ole valmiita tekemään valintoja ja suuria päätöksiä liittyen elämänsä kulkuunsa, joka puolestaan vaikuttaa nuoren toimijuuteen ja autonomiaan. Myös ylipäättään epävarmuuden esille tuominen voi olla joillekin nuorelle haasteellista. (Juntunen 2020, 30–32.)

4.2 Aikuistuvan nuoren toimijuus tavoitteellisuutena

Aikuistuvan nuoren toimijuus tavoitteellisuutena näyttäytyy tyypillisesti aktiivisuutena ja yrittelijäisyytenä mutta myös hallinnantunteena omista valinnoistaan. Nuoret saattavat esimerkiksi toimia aktiivisesti löytääkseen itselleen sopivan opiskelu- tai työpaikan. Toisaalta nuoren tavoitteellisuus ei aina näy omien unelmien tai toiveiden toteuttamisessa, vaan paremminkin tavoitteellisena sinnittelynä estääkseen huonompaa vaihtoehtoa toteutumasta.

Toimijuus tavoitteellisuutena näkyy esimerkiksi siinä, että epätydyttävälläkin koulutuspolulla sinnittely koettiin parempana vaihtoehtona kuin keskeyttäminen, koska ammatin saaminen edistäisi nuoren muita tavoitteita. Eräs vaihtoehto toteuttaa omaa toimijuuttaan tavoitteellisesti on myös luoda vaihtoehtoisia aikuistumisen polkuja. Vaikka niin sanottu normatiivinen päämäärä ei tuntuisi nuoresta houkuttelevalta, hän saattaa etsiä sen edistämisen tuottamia positiivisia vaihtoehtoja. Nuori voi esimerkiksi tavoitella työtä, vaikka palkkatyö itsessään ei olisi tavoitteena, nuori

näkee ikään kuin vaihtoehtoisesti sen yli ja tavoitteleekin aktiivisesti ansiotulon tuomia vapauksia. (Kojo 2012, 103; Juvonen 2014, 12; Toiviainen 2018, 40, 45.)

Nuoren aikuisen toimijuutta tavoitteellisuutena voidaan kuvata myös eräänlaisena kapinontina kulttuurisia odotuksia vastaan. He esimerkiksi suhtautuivat kriittisesti lineaarisen mallin mukaisiin odotuksiin tai, esimerkiksi systemaattisesti kielsivät tavoittelevansa lineaarista siirtymistä aikuisuuteen etsimällä tietoisesti vaihtoehtoisia tapoja edetä. Nuoret eivät siis edes verranneet omaa tavoitteellista toimijuuttaan kulttuurisiin odotuksiin. Sen sijaan näillä nuorilla yksilölliset polut olivat nimenomaan heidän itse asettamina tavoitteina kohti aikuisuutta lisäten nuorten toimijuutta. Nuorista esimerkiksi perheen perustaminen saattoi tuntua helpommalta vaihtoehdolta kuin työelämän odotuksiin vastaaminen (Kojo 2012, 105–106; Thompson ym. 2014, 69.)

Nuoren tavoitteellisuutta saattaa edesauttaa myös omat elämäkokemukset. Nuorella saattoi esimerkiksi olla esikuvia, joiden kaltaiseksi hän toivoi tai vastaavasti ei toivonut tulevansa. Elämäkokemukset liittyivät myös ennakkointiin, mutta sitä kautta niillä oli merkitystä myös tavoitteiden asettelussa. Elämäkokemukset saattoivat jopa kasvattaa nuoren tavoitteellista toimintaa ja lisätä kykyä sietää vastoinkäymisiä. Tällaisissa tilanteissa nuorella on kykyä ajatella ja suunnitella myös tulevaisuutta ja kytkeä sitä laajempaan kuvaan. Nuori esimerkiksi tiedostaa, mikä merkitys tutkimalla on hänen työmarkkina-asemaansa. (Toiviainen 2018, 43.)

Toisaalta nuorten sosiaalinen vertailu lähiyhteisön vertaissuhteisiin auttoi heitä muodostamaan kuvaa omasta vaiheestaan kohti aikuisuutta. Nuoret kuvailivat saavansa palautetta myös omasta elämäkulustaan esimerkiksi asioidessaan viranomaisissa. Nuoret esimerkiksi tulkitsivat ammattilaisten esille tuomia ohjeita liittyen koulutukseen hakeutumiseen tai työllistymiseen ikään kuin lineaarisina vaiheina, jotka heidän tulisi toteuttaa. Poikkeaminen näistä ääneen lausutuista ja odotuksina tulkittuina vaiheina nuoren aikuisen siirtymässä loi nuorelle kuvaa siitä, missä hän itse koki olevansa. Nuoret kykenivät paikantamaan niin yhtäläisyyksiä mutta myös eroja omasta tilanteestaan suhteessa vertaisiinsa tai ammattilaiselta saamaansa ohjaukseen. Nuoret suhtautuivat löytämiinsä elämäkulun eroihin yhtäältä myönteisesti yksilöllisinä valintoina, mutta osa koki myös olevansa ikään kuin myöhässä aikuistumisen kulttuurisesta mallista tai tehneensä jotain väärin. (Kojo 2012, 105–107.)

Nuoren omalla kokemuksella onnistumisestaan tai epäonnistumisesta on yhteys nuoren minäpystyvyyteen eli siihen, miten hän ennakoii suoriutuvansa tavoitteistaan. Tavoitteellisesti toimijuuttaan toteuttavilla nuorilla on lähes poikkeuksetta koulu-, työ- tai muu sosiaalinen yhteisö, johon kuulua ja, jonka varassa rakentaa rutiineja. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita yhteisöä, joka tukisi nuoren suuntaa vastuulliseksi kansalaiseksi, vaan nuori saattaa jäädä näistä ulos ja löytää myös muunlaisia yhteisöjä toteuttaa itseään. (Toiviainen 2018, 44.) Nuoret etsivät yhteisön, sillä nuoret aikuiset myös sisäistävät kulttuurista pääomaa ympäristöstään. Tämä tarkoittaa, että nuori pyrkii sopeuttamaan itsensä ja tavoitteensa, jotta säilyttää toimijuutensa

tavoitteiden asettamisen suhteen. He kehittävät strategioita, joiden avulla voi toimia tavoitteellisesti säilyttäen oman suhteensa yhteisöön ja ollakseen osa sitä. (Thompson ym. 2014, 71–72.)

Erityisesti myönteiset kokemukset omasta selviytymisestä ja pärjäämisestä erilaissa elämäntilanteissa lujittavat nuoren uskoa toimia omien tarpeiden, tavoitteiden ja toiveiden mukaisesti (Juntunen 2020, 33). Tämä lisää nuoren rohkeutta asettaa tavoitteita ja toimintaa niiden mukaisesti, vaikka elämään liittyy myös sattumanvaraisuus. Kaikki elämäntapahtumat eivät siis ole suunniteltuja tai ennakoitavissa. Sattumanvaraiset elämäntapahtumat voidaan kokea valinnanmahdollisuuksien näkökulmasta heikoiksi ja pahimmillaan ne lamauttavat toimijuutta, mutta niistä voidaan myös selvittää sopivalla asenteella.

Juntunen (2020) paikansi sattumanvaraisissa tilanteissa nuorten puheista toimijuutta. Nuoret esimerkiksi toivat esille, että oma asenne on ratkaisevassa roolissa tilanteissa selviytymisen kannalta. (Juntunen 2020, 33.) Nuorella näyttäisi olevan silloinkin toimijuuden tunnon kaltaista sisäistä aktiivisuutta, joka voidaan tulkita tavoitteellisenä toimijuutena. Lisäksi on huomioitava, että myönteisten kokemusten ohella myös yllättävät tai negatiivisena mielletyt kokemukset voivat lujittaa nuoren uskoa omiin kykyihin, mikäli nuori pystyy näissäkin tilanteissa paikantamaan selviytymisen ohella omakohtaista kokemusta itsestään toimijana. Tällöin kokemus voi siis toimia itseymmärrystä lisäävänä tekijänä, jolloin nuori itse oivaltaa, että juuri nämä kokemukset ovat tehneet hänestä sen, millaisena hän itsensä näkee ja kokee. (Juntunen 2020, 34–35.)

4.3 Aikuistuvan nuoren toimijuus ennakointina

Vaikka myönteisillä ja negatiivisiksikin mielletyillä tapahtumilla on vaikutusta nuoren käsityksiin omasta minäpystyvyydestä, on niillä myös muita merkityksiä. Nuoren erilaisilla elämäkokemuksilla on esimerkiksi merkitystä toimijuuteen ennakoinnin näkökulmasta. (Juntunen 2020, 35.) Jos nuorilla on myös mahdollisuus vaikuttaa itseään ja ympäristöään koskevaan päätöksentekoon heidän toimijuutensa kasvaa, sillä he myös ennakoivat, että omilla valinnoilla on merkitystä. Toimijuuden näkökulmasta nuoren päätöksenteon tulisikin olla vapaaehtoista, ei pakotettua, sillä vapaaehtoisuuteen perustuvassa toimijuudessa nuori voi itse ennakoida omien valintojen seurauksia ja ottaa niistä myös vastuuta. (Vázquez-Fernández & Barrera-Algarín 2017, 1929.)

Ennakoinnilla ja päätöksenteon mahdollisuuksilla on merkitystä myös nuoren aktiivisuuden näkökulmasta. Nuoret aikuiset saattavat päämäärien ja mielekkään tekemisen puutteen vuoksi menettää toimijuutensa ja ikään kuin lamaantua pysähtyneisyyden tilaan. Tämä näkyi esimerkiksi työn ja koulutuksen ulkopuolella olevilla

nuorilla aikuisilla. Toisaalta näissäkin tilanteissa he saattoivat myös ennakoita. Kojon (2012) tutkimuksessa esimerkiksi eräs nuori kertoi hankkineensa itselleen koiran pittääkseen itsensä aktiivisena ja ajankäytön jäsentyneenä myös koulutuksen ulkopuolisena aikana. (Kojo 2012, 101.) Nuoret aikuiset myös ikään kuin menettävät kontrollin omaan tilaansa ja toimijuuteen, mikäli heidät toistuvasti hyvääkin tarkoittavien toimenpiteiden seurauksena pakotetaan esimerkiksi erilaisille työllistymistä edistävillä kursseilla ilman, että näillä olisi aidosti merkitystä nuoren tilanteeseen. Tällöin nuori alkaa ennakoimaan toimenpiteiden toimimattomuutta, joka entisestään laskee nuoren motivaatiota toimia ja, sitä kautta lisää nuoren haluttomuutta toimenpiteitä kohtaan. (Thompson ym. 2014, 74.)

Ennakointi liittyy myös aikuistuvan nuoren tavoitteiden asettamiseen eli siihen, miten paljon tai vähän hän itseltään uskaltaa odottaa ja vaatia. Aikuistuvan nuoren elämäkokemus näyttäytyy toimijuuden näkökulmasta ennakointina, jossa nuori esimerkiksi puntaroi omaa pärjäämistään, ammatillisia päämääriään tai elämänsä suunnata oman elämäkokemuksensa valossa.

Elämäkokemus voi siis joko lisätä tai vähentää hallinnan tunnetta ja, sillä on yhteys minäpystyvyyden kokemiseen. Nuorelle voi syntyä käsityksiä omista ominaisuuksistaan, jotka ohjaavat eli ennakoivat hänen itselleen asettamia tavoitteita. (Juvonen 2014, 8–9.) Nuori pystyy omien kokemusien myötä myös ymmärtämään paremmin muiden samaa kokeneiden ihmisten tarpeita. Tämän lisäksi ajallisuuden näkökulmasta nykyisyyden ymmärtäminen menneisyyden kokemusten kautta voi auttaa nuorta ennakoimaan omaa toimintaansa toimijana. (Juntunen 2020, 35.) Jos nuori esimerkiksi ennakoii koulutuspolullaan, ettei hän pysty selättämään sen eteen tuomia haasteita, nuori voi vältellä myös yrittämistä, jotta ei joutuisi kohtaamaan epäonnistumista. Näin ollen haitallisesti omaan elämään liittyvät uskomukset omasta pystyvyydestä voivat estää nuorta käyttämästä jo olemassa olevaa osaamistaan. (Juvonen 2014, 13–14; Vázquez-Fernández & Barrera-Algarín 2017, 1925–1926.)

Jos nuorella on pitkällä aikavälillä kumuloituneita vastoinkäymisiä elämässään nämä saattavat haurastuttaa ja lannistaa hänen kykyään kohdata pieniäkään vastoinkäymisiä. Nuorella voi esimerkiksi olla itselle asetettu ikään kuin valmis ohjelmointi, jolla hän vastaanottaa uusia asioita tai vaatimuksia. Hän saattaa ennakoita asioiden menevän pieleen jo ennen niiden aloittamista. Toimijuuden näkökulmasta ennakoimisen negatiivinen kehä voi johtaa toimijuuden kaoottiseen tilaan, jossa oma elämä ei ole nuoren omassa kontrollissa ja tulevaisuuden suunnittelu vaikeutuu, eikä nuori aseta enää tavoitteita itselleen. (Toiviainen 2018, 44.) Nuoret voivat tällä tavoin myös paeta ulkoisia vaatimuksia ja paineita. Heiltä häviää tahdonvoima muuttaa tilannetta, joka edelleen johtaa nuorta itsensä syrjäyttävään kehään. (Thompson ym. 2014, 76.)

Ympäristön odotukset ja sen suhtautuminen ovat tärkeä osa tarkasteltaessa nuoren aikuisen toimijuutta ennakointina. Ympäristöstä tulevat roolit ja niiden kautta

syntyvä vastuu vaikuttavat nuoren toimijuuden tuntoon. Tämän vuoksi on myös merkitystä sillä, kertooko nuori avoimesti ajatuksistaan. Nuori voi esimerkiksi ennakoida ja olla kertomatta ajatuksistaan kaveriporukassa erilaisten ristiriitojen pelossa. Toisaalta tämänkaltainen ulospäin näyttäytyvä passiivisuus voi samaan aikaan kuvastaa nuoren sisäistä aktiivista toimijuuden tuntoa. (Juntunen 2020, 29.) Ylipäätään yhteisöön kuulumisella on erityistä merkitystä nuoren toimijuuden tunnon kannalta, jonka vuoksi nuorelle on tärkeää ja hyödyllistäkin, että hän toimii aktiivisesti sisäisen toimijuuden kautta pyrkien pysymään tässä yhteydessä (Toiviainen 2018, 44; Juntunen 2020, 30).

4.4 Aikuistuvan nuoren toimijuus itseohjautuvuutena

Toimijuus itseohjautuvuutena näkyy aikuistuvan nuoren kykynä tehdä päätöksiä ja myös autonomiana omassa elämässään. Se eroaa valinnanvapaudesta siinä, että itseohjautuva toimija haluaa tehdä asiat omasta näkökulmastaan hyvin. Hän ei siis tarvitse valinnoilleen kontrollia tai ulkopäin annettuja vaihtoehtoja tai odotuksia. Itseohjautuva nuori ennakoi, asettaa tavoitteita ja toimii niiden edistämiseksi. Itseohjautuvuuteen liittyy siis myös oma-aloitteisuutta, jossa on mukana sekä tietoisesti että tiedostamatta valittuja toimintamalleja. (Kojo 2012, 103, 105; Juvonen 2014, 5, 7, 9-11; Thompson ym. 2014, 68.)

Vázquez-Fernández ja Barrera-Algarín (2017) nostavat esille, että kognitiivisia taitoja pidetään edelleen ja hyvin yleisesti suorituskyvyn ennustamisen määreinä. Kansalaiset toki ovat jatkuvassa oppimisprosessissa esimerkiksi teknologian kehittymisen nopeiden muutosten vuoksi, mutta toimijuuden näkökulmasta merkitystä on myös sillä, millaiseksi yksilö kokee oman itsetuntonsa eli pystyvyytensä. Huono itsetunto vaikuttaa yksilön itseohjautuvuuteen ja sitä kautta myös toimintaan. Yksilö ei esimerkiksi sopeudu samalla tavoin työvoimavaatimuksiin, jolloin myös vaikeutuu integraatioprosessi yhteiskuntaan. Tutkijat jatkavat, että esimerkiksi yksilön voimavarat tulisi tunnistaa olemassa olevina toimijuuden resursseina. (Vázquez-Fernández & Barrera-Algarín 2017, 1925, 1928, 1934.)

Aikuistuvan nuoren omat elämäkokemukset ja sitä kautta hankittu osaaminen näkyvät itseohjautuvuudessa. Nuori voi esimerkiksi tunnistaa, että omat mielipiteet ovat tärkeitä, mutta tästäkään huolimatta ei kannata olla riidanhaluinen edistääkseen asioitaan. Myös nuoren arvostus esimerkiksi parisuhdetta tai yhteenkuuluvuutta kohtaan saattaa lisätä toimijuutta itseohjautuvuuden näkökulmasta. Arvot edellyttävät pitämään kiinni ja edistämään itselle tärkeitä asioita, jolloin myös nämä ohjaavat nuoren päätöksiä. Myös vastuu itsessään on itseohjautuvuuden näkökulmasta toimijuutta edistävä tekijä. Aikuistuvat nuoret kokevat elämänvaiheessaan usein jo olevansa

jossain määrin myös itse vastuussa omasta hyvinvoinnistaan, jonka vuoksi on toimitava myös itse sen edistämiseksi. (Toiviainen 2018, 40, 42–43.)

Nuoret aikuiset myös vertaavat omaa tilannettaan lähiyhteisöön, vertaissuhteisiin sekä nuorille esitettyihin odotuksiin. He muodostavat tätä kautta käsityksiä omasta toimijuudestaan, joka edelleen vaikuttaa heidän itseohjautuvuuteensa. Nuori aikuinen voi siis kokea yhtä lailla olevansa esimerkiksi pysähtyneisyyden tilassa kuin myös asennoitua elämänkulkuunsa omana valintana. Esimerkiksi Kojon (2012, 106–107) tutkimuksessa tuli esille, kuinka merkittävästi nuoren aikuisen toimijuuteen ja itseohjautuvuuteen vaikuttaa se, kokeeko nuori elämänkulkunsa vaiheet itse valittuina vai valmiiksi annettuina.

Osa nuorista aikuisista esimerkiksi pyrkii aktiivisesti säilyttämään toimijuuden tunteensa ja itseohjautuvuuteensa myös silloin, vaikka he eivät onnistuneet vastaamaan erilaisiin kulttuurisiin tai institutionaalisiin odotuksiin. Nuoret saattoivat esimerkiksi etsiä itselleen merkityksellisen vapaaehtoistyön tai koulutuskurssin lisätäkseen turvallisuuden tunnettaan tilanteissa, joissa he kokivat painetta saada palkkatyötä. Toisaalta nuoret saattoivat tietoisesti asemoida omat odotuksensa hyvin alas, jos eivät halunneet elää sosiaaliturvan varassa, jotta välttyisivät kohtaamasta esimerkiksi esteitä työnhaussa. Tietynlainen ulospäin näyttäytyvä passiivisuus oli siis ikään kuin aktiivista itseohjautuvuutta. (Thompson ym. 2014, 68–69; Juntunen 2020, 29.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETOA

Aikuistumisen kulttuuriseen malliin kuuluvat opintojen suorittaminen, työelämän aloittaminen, perheen perustaminen sekä myös vastuunotto itsestä ja tarvittaessa muista (Kojo 2012, 94; Aapola & Ketokivi 2013, 26–27; Ketokivi 2013, 100–101.) Tarkastelemalla kulttuurisia ja sosiaalisia valta-asetelmia voidaan purkaa tai rakentaa väyliä kohti nuoren parempaa toimijuutta (Toiviainen 2018, 45). Toimijuuden rakennusaineita ei kuitenkaan voida tarkastella toisistaan erillisinä.

Kokemukset autonomiasta, sosiaalisesta tuesta ja minäpystyvyydestä linkittyvät siis myös toisiinsa. Esimerkiksi kokemus sosiaalisesta tuesta ja yhteenkuuluvuudesta voivat joko vahvistaa tai heikentää nuoren minäpystyvyyttä. Minäpystyvyyys taas vahvistaa autonomiaa. Elämäntapahtumat vaikuttavat näihin rakenteisiin sitä kautta, minkälaisia merkityksiä nuori itse antaa elämänsä erilaisille käännekohtille kerronnassaan. Nuoren toimijuuden tunto voi siis määritellä suhtautumista elämään ylipäätään. Nuoren omalla asenteella onkin aivan ratkaiseva merkitys. (Juntunen 2020, 37.) Myös tämän tutkielman tulosten perusteella on tärkeää, että nuoren omille valinnoille annetaan arvoa, vaikka ne eivät vaikuttaisi vievän nuorta juuri sillä hetkellä oikeaan suuntaan. Ne ovat kuitenkin nuoren omia valintoja, jotka vahvistavat toimijuutta. Nuoret voivat oppia erehdyksistään ja korjata niitä jälkikäteen, jolloin myös niin sanotut väärät valinnat voivat palvella nuoren minäpystyvyyden edistymistä.

Aikuistumiseen liitetyissä siirtymissä asettuvat limittäin aikuistuvan nuoren omat resurssit ja intressit sekä yhteiskunnan ja instituutioiden sosiaaliset ja kulttuuriset rakenteet. Nämä asettavat nuoren toimijuudelle erilaisia reunaehtoja, vaatimuksia ja odotuksia, mutta myös esteitä. (Thompson ym. 2014 74; Vázquez-Fernández & Barrera-Algarín 2017; Toiviainen 2018, 45.) Aikuisuuteen siirtyminen tai kiinnittyminen näyttäisi edellyttävän nuorelta valmiutta sopeutua ja mukautua sosiaalisiin ja kulttuurisiin järjestyksiin. Saavuttaakseen aikuisuuden näiden tulee tuntua aikuistuvasta nuoresta ikään kuin riittävässä määrin itselle sopivilta. Tämä asettaa vaatimuksia myös nuoren ympäristölle. Esimerkiksi se, ettei nuoreen luoteta tai, hänen

pärjäämiseensä ei uskota, kaventaa nuoren toimijuutta ja johtaa hankauksiin institutionaalaisella polulla. (Toiviainen 2018, 45.)

Huomion arvoista on myös, että esimerkiksi Kojo (2012, 106–108) tuo artikkelissaan esille, että useat instituutiot nojaavat edelleen perinteisen aikuistumisen malliin, vaikka nykyinen aikuistuminen ei enää toteudu samalla tavoin. Tämän tutkielman tulosten valossa näyttäisi, että nuorten sopeutumisen ohella pitäisi myös nuorten ympäristön ja instituutioiden tarkastella toimintatapoja. Mikäli yhteiskunnan pyrkimyksenä on kasvattaa nuorista vastuunsa tuntevia sekä yhteiskuntaa rakentavia yksilöitä, tulee kaikin keinoin tukea myös nuorten toimijuuden kehittymistä. Tämä edellyttää, että nuorten lisäksi myös heidän ympäristönsä sopeutuu nykyajan vaatimusten mukaiseen aikuisuuden kehittymisen muutokseen. Ilman nuorten ympäristön vaatimusten muutosta, ei voida olettaa, että nuoret vain vastaanottajina omaksuvat heille esitettyjä odotuksia ja sitä kautta rakentavat itselleen aktiivista toimijuutta. Muutos on tärkeää, sillä toimijuus on dialogissa myös ympäristön kanssa.

Tutkielman tulosten mukaan yhteisöön kuulumisen on nuorelle erityisen tärkeää sisäisen toimijuuden tunnon vuoksi. Toistuvat yksinäisyyden kokemukset ja ulkopuolisuus voivat heikentää nuoren aikuisen toimijuuden tuntoa ja kokemusta itsestä toimijana. Tämä voi johtaa siihen, että nuori kokee itsensä arvottomana. Suhteiden pysyvyys on myös nuoren auttamisessa toimijuuden kehittymisen näkökulmasta aivan keskeistä. (Juvonen 2014, 14.)

Toisaalta yksin jäämisen tunne synnyttää myös sisäistä tunnetta ja halua kuulua johonkin. Kuulumiskokemus yhdistyy esimerkiksi nuorten kerronnassa vertaissuhteessa toisiin ihmisiin. (Juntunen 2020, 30.) Jos nuoren eivät tule nähdyiksi tai omien resurssien epäsuhta työelämän tai opiskelun kanssa jatkuu, nuoret hakevat oppimiskokemuksia myös vaihtoehtoisista sosiaalisista yhteisöistä. (Toiviainen 2018, 44–45) Esimerkiksi, jos institutionaaliset ja rakenteelliset esteet pitävät nuoren yhteiskunnallisessa marginaalissa, etsii nuori merkityksellisyyden elämään muista sosiaalisista konteksteista, joissa nuoren resursseille on vaihto- ja käyttöarvoa (Mäkinen 2016; Juntunen 2020, 29–30). Nuorelle on siis hyödyksi, jos hänellä on monitahoinen sosiaalinen verkosto, joka tukee nuorta myös, mikäli hän joutuisi kohtaamaan vastoinkäymisiä. Erilaisten yhteisöjen jäsenyydet ovat nuorelle sosiaalista pääomaa, joka tarjoaa monipuolista tukea, ohjausta ja mahdollisuuksia tulla nähdyksi. Se kasvattaa nuorta tarjoten erilaisia oppimisen kokemuksia. Näitä jäsenyyksiä edustavat esimerkiksi harrastusyhteisöt, mutta myös institutionaaliset paikat, kuten koulu. Nuori kykenee myös siirtämään erilaisista konteksteista tarjottua sosiaalista pääomaa eri ympäristöihin, joka puolestaan auttaa selviytymään järjestelmien odotuksien ja vaatimusten edessä. Kasvattaen samalla myös nuoren aikuisen valinnanvapautta. (Toiviainen 2018, 41.)

Vaikka aikuistuvat nuoret korostavat vallalla olevaa yhteiskunnan yksilöllistä eetosta pärjäämisessä, myös kokemus vastuunkantamisesta ja toisten luottamuksenarvoisuudesta on merkitsevässä arvossa. Huolenpito ja kyky huolehtia toisista oli

tämän tutkielman tutkimusaineistossa monelle nuorelle tärkeä osa heidän identiteettiään. Tämä on merkityksellistä myös toimijuudelle, sillä se tarjoaa nuorelle toimijuutta vahvistavaa vastavuoroisuutta. On myös tärkeää, että nuoret oppivat yksin sinnittelemisen sijaan käsittelemään vastoinkäymisiään sosiaalisesti ja vuorovaikutussuhteissa. Tällä voi olla merkitystä myös syrjäytymisen ehkäisyssä. Tämän vuoksi on keskeistä pohtia, miten korjata niiden nuorten sosiaalista verkostoa, joka on hauras. Riittääkö yksilölliseen tukeen keskittyvä keskustelu- ja neuvonta-apu varmistamaan pääsyä säännölliseen sosiaaliseen yhteisöön? (Toiviainen 2018, 46; Juvonen 2020.)

Aikuistuvien nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä olisikin tärkeää tunnistaa nuoren paikallinen elämänpiiri ja sieltä nousevien resurssien merkitys. Nuoren elämässä on limittäisiä verkostoja, jotka myös suuntaavat nuoren elämää ja ammatillisia päämääriä sekä tavoitteita. Nuoret kartuttavat taitojaan hyvin monenlaisilla elämänareenoilla, joissa oppiminen eroaa normatiivisesta mallista. (Toiviainen 2018, 46.) Myös näillä on merkitystä aikuistumisessa. Tutkielman tulosten perusteella olisikin tärkeää, että nuorten kanssa toimiessa huomioidaan myös näiden yhteisöjen nuorelle tarjoamat mahdollisuudet ja ollaan valmiita tukemaan nuorta toimimaan näissä yhteisöissä.

Toimijuuden kannalta on tärkeää, että nuorella on kokemus siitä, että hän saa itse kontrolloida elämänsä koskevaa päätöksentekoa (Vázquez-Fernández & Barrera-Algarín 2017, 1934–1935). Nuoren toimijuutta voidaan tukea esimerkiksi pitämällä yllä pitkäaikaista kumppanuutta ja muutoksen mahdollisuutta. Näin tuetaan nuoren onnistunutta siirtymää kohti aikuisuutta monien odotusten raamittamassa elämänvaiheessa. Keskeistä nuoren toimijuuden tukemisessa on siis nuoren aloitteellisuuden, sosiaalisen kyvykkyyden tukeminen sekä itseohjautuvuuden harjoittelu. (Juvonen 2019, 4, 13–14.) Myös tämän tutkielman tuloksissa nousi esille, että nuoret voivat olla haluttomia erilaisia toimenpiteitä kohtaan, mikäli heillä on toistuvia kokemuksia niiden toimimattomuudesta. Nuorten motivaation säilyttämiseksi, toimijuuden edistämiseksi sekä minäpystyvyyden kannalta olisi parempi, jos nuori osallistuisi aina myös itse omaa elämänsä koskevaan päätöksentekoon. Ammatilliselle tämä voi tarkoittaa sitä, että toistuvien toimenpiteiden toteuttamisen sijaan keskitytään aidosti kuulemaan nuoren itse itselleen asettamia tavoitteita. Tämän lisäksi olisi tärkeää tukea nuorta itsenäisessä päätöksenteossa, vaikka se johtaisi toisinaan siihen, että nuori saattaisi valita toisinkin kuin ammattilainen olisi toivonut.

Yhteiskunnallisesti heikon lähtökohdan omaavia ja sosiaalisen eriarvoisuuden kohtaamia nuoria voidaan auttaa myös ottamalla huomioon pystyvyyden ja toimijuuden kysymyksiä. Nuoria voidaan tukea takaisin yhteiskunnan integraatioon ja osallisuuteen yksilöllistämällä heidän tukeaan ja etsimällä vaihtoehtoisia polkuja. Myös nuoren olemassa olevat voimavarat tulisi tunnistaa. Yksilöllistetty tuki ja vaihtoehtoiset polut ovat henkilökohtaisia ja joustavia nuoren tarpeet edellä eteneviä toimenpiteitä sekä nuoren omia toimia tilanteen edistämiseksi. Tämänkaltaisen työskentely ei

ole myöskään sosiaalityölle vierasta, vaan juuri sosiaalityössä voidaan ajatella inhimillisen kehityksen olevan aivan sen ydinkysymyksiä. (Vázquez-Fernández & Barera-Algarín 2017, 1935–1936, 1938.)

Tutkielman tuloksissa nousi esille, että nuori ei aina tavoittele omia unelmiaan tai tavoitteitaan, vaan pikemminkin pyrkii toteuttamaan toimijuuttaan sinnittelemällä ja, edelleen tätä kautta yrittää estää huonointa vaihtoehtoa toteutumasta (Kojo 2012, 103; Juvonen 2014, 12; Toiviainen 2018, 40, 45). Näkemykseni mukaan sinnittelytilanteessa elävä nuori tarvitsee tukea päästäkseen kohti oman näköistä elämää. Tällaisessa tilanteessa ammattilaisen on tärkeää harkita, minkälaista kuvaa hän kohtaamistilanteessa nuorelle luo. Esimerkiksi ääneen lausutut hyvääänkin tarkoittavat odotukset voivat luoda nuorelle kuvaa epäonnistumisesta (Kojo 2012, 105–107). Ammattilainen voisi esimerkiksi odotusten esittämisen sijaan pyrkiä yhdessä nuoren kanssa kartoittamaan nuoren omia unelmia ja tavoitteita sekä vasta näiden selvittämisen jälkeen ryhtyä pohtimaan, mitä niiden saavuttaminen edellyttäisi ja silloinkin yhdessä nuoren kanssa. Tällöin nuori ja ammattilainen voivat löytää odotusten sijaan myös nuoren olemassa olevia resursseja sekä valjastaa näitä yhteisen työskentelyn tueksi. Tällöin on mahdollista myös paikantaa edellä mainittuja vaihtoehtoisia polkuja sekä sanoittaa nuorelle sitä, että myös nämä vaihtoehtoiset polut ovat hyviä ja hyväksytyjä.

Vaikka erilaiset kulttuuriset normit ja odotukset kiistatta ohjaavat valintojamme, nämä eivät kuitenkaan automaattisesti vie meitä ennakoituun päämäärään tai ehdoitta määrittele valintojamme. Vaatimuksia vastaan voidaan kapinoida, niitä voidaan kyseenalaistaa tai tietoisesti valita toisin, jotta saavutetaan jotain muuta itselle arvokasta. Yksilöllä on myös kykyä reflektoida omaa toimintaansa, mutta jos tämä taito on puutteellinen, voivat valinnat näyttäytyä myös epärationaalisina. (Juvonen 2014.) Nuori saattaa esimerkiksi tarvita resursseja ja niiden tunnistamista jo asettuakseen esimerkiksi oppilaitoksen sosiaalisiin järjestyksiin (Toiviainen 2018, 40). Sosiaalityössä olisikin tärkeää huomioida, että monet nuoren elämänhallintaan, hyvinvointiin tai hyvään elämään liittyvät kysymykset ja, etenkin niihin liittyvä nuoren oma pohdinta sekä siihen kytkeytyvä vuorovaikutus, ovat monelle nuorelle erityisen herkkiä. Nuoren omaan pohdintaan tulee siis suhtautua hyvin sensitiivisesti, vaikka sitä ei tarvitse sellaisenaan hyväksyä.

Nuoren toimijuus saattaakin vaatia työntekijältä toisinaan myös peräänantamattontaa vaatavuutta tai nuoren haastamista. Tämä tarkoittaa, ettei nuoren toimijuuteen tule aina suhtautua pelkästään varoen, sillä se ei auta nuorta tunnistamaan ja kehittämisen toimijuuttaan. Jotta nuoren toimijuutta voidaan kehittää, edellyttää se, että vuorovaikutus nuoren ja työntekijän välillä on toimivaa. Työntekijän tulee toimia myös rakentaen luottamuksellista suhdetta nuoreen. Tarvittaessa työntekijän tulisi siis osata tukea nuorta mielekkäästi ja ymmärrettävästi sekä myös realisoimaan pyrkimyksensä yhteiskunnan reunaehtojen ja toimintavaihtoehtojen kautta. (Juvonen 2014, 9, 11–12.) Työntekijän ja nuoren kohtaamisissa tämän tulisi näyttäytyä hienovaraisesti

välittämisenä, ei niinkään suoraan esitettyä käskemisenä tai vaatimalla. Näin voidaan välttää myös nuorta syyllistävästä lähestymisestä. (Juvonen 2014, 9, 7, 11.) Näin olen nuoren toimijuuden edistämiseksi on siis tarkoituksenmukaista nuoren sosiaalisen kyvykkyyden tukeminen sekä itseohjautuvuuden harjoittelu (Juvonen 2014, 13). Tutkielman tuloksissa nousi myös esille, että on tärkeää tunnistaa tilanteet, joissa nuori näyttää ulospäin passiiviselta säilyttääkseen sisäisen itseohjautuvuutensa (Thompson ym. 2014, 68–69; Juntunen 2020, 29). Ajattelen, että näissä tilanteissa nuorta voi auttaa myös hänen omien päämääriensä tunnistaminen, jotta nuori voisi löytää tarvittaessa toisenlaisia tapoja toteuttaa toimijuuttaan. Myös näissä tilanteissa työntekijän kanssa käydyt keskustelut ovat nuorelle hyödyllisiä.

Yhteiskunnallisten, kulttuuristen ja sosiaalisten vaatimusten edessä nuoren toimijuus on usein myös lähtökohdiltaan kapeampaa kuin aikuisen, mikä jättää nuorelle vähemmän autonomiaa tehdä päätöksiä. Nuoriin kohdistuu yhteiskunnan taholta niin velvoittavia vaateita kuin myös vahvemman toimijuuden odotuksia, mikä on myös ristiriitaista. Pyrkimyksissään tukea nuorta aktiiviseksi toimijaksi myös työntekijät saattavat puheellaan tuottaa nuorelle velvollisuuksia. (Juvonen 2014, 13.) Tällöin vaatimuksista voi tulla nuorelle myös ahdistavia velvollisuuksia ja vaatimuksia, joihin ei sitouduta epäonnistumisen pelossa (Vázquez-Fernández & Barrera-Algarín 2017, 1924–1924, 1933, 1938; Perttula 2021, 87).

Nuorella voi myös olla sosiaalista kyvyttömyyttä toimia tilanteissa, joka näkyy heikkona itseohjautuvuutena. Erityisesti sosiaalisesti haavoittuvista oloista ponnistavat nuoret voivat kokea suurtakin kyvyttömyyttä tehdä elämäänsä koskevia valintoja. Nuori voi myös olla sisäistänyt yksilön vastuuttamisen diskurssin osaksi itseään. Ihminen siis osittain valitsee, mutta myös ajautuu marginaaliin, mikäli kehitystä ei tunnusteta ajoissa. Yhteiskunnassa tarvitaan velvollisuuksien vaateen rinnalle nuorten tarpeista lähtevää sosiaalityötä. Siis sellaisia, joissa nuorille tarjotaan laajasti ajattelu- ja toimintamahdollisuuksia tukevaa otetta, mutta myös nuoren toimijuutta suojelevia toimintatapoja. (Juvonen 2014, 13–14)

Myös nuoren elämäkokemukset vaikuttavat hänen toimijuuteensa. Nuoren kohdalla tulisikin menneisyyden tarkastelulla olla aina paikkansa. Menneisyyden kokemuksia tarkastelemalla nuori voi tulla tietoisemmaksi nykyisyydessä omia valintoja ohjaavista vaikuttimista, jotka ovat osa nuoren toimijuuden tuntoa. Pelkän toimijuuden tarkastelu toimijana ei siis yksin riitä, vaan oleellista on sen rinnalla myös se, miten nuori itse näkee ja kokee toimijuutensa ja mahdollisuudet omaa elämää sekä sen valintoja koskien. Erityisen merkityksellistä tämä on nuorten aikuisten kohdalla, jotka pohtivat valintojaan suhteessa odotusarvoiseen tapaan elää. Nuoren on hyvä tulla tietoiseksi niistä vaikuttimista, jotka ohjaavat hänen tulevaisuutensa suunnitteluun. (Juntunen 2020, 37–38.) Tiivistetysti voisikin todeta, että arvot ja asenteet vaikuttavat toimijuuden kokemuksiin sekä myös erilaiset nuoren voimaantumisen kokemukset ja itsensä ylittäminen, jotka ovat vahvasti yhteydessä nuoren

minäpystyvyyteen ja itsetuntoon. Tämän kaltaisten kokemusten tunnistamisen kautta nuori uskaltaa lopulta olla enemmän oma itsensä. (Juntunen 2020, 33–36.) Toimijuuden tunto voi siis merkitä nuorelle näkyä oman näköisestä elämästä ja aikuisuudesta, jota voi toteuttaa huolimatta sosiaalisista, kulttuurisista ja yhteiskunnallisista ihan-teista, odotuksista ja normeista.

Vaikka nuorten aikuisten yksilöllisille valinnoille ja elämäkululle on jo enem-män väljyyttä ja joustavuutta, niin siitä huolimatta yleinen odotus on edelleen kovin toisenlainen. Useat tutkimukset ja esimerkiksi tulokset tässä tutkielmassa osoittavat, että poikkeamat totutulta aikuistumisen polulta ovat nykyisin nuorille enemmän ta-vanomaisia kuin poikkeavia. Tästä huolimatta aikuistuvat nuoret joutuvat liian hel-posti edelleenkin perustelemaan valitsemiaan perinteisestä poikkeavia polkujaan kohti aikuisuutta. Voisi siis päätellä, että vaikka yhteiskuntamme ja etenkin työelä-mämme ovat muuttuneet määräaikaismmaksi ja monella mittarilla epävarmem-maksi, niin huolimatta tästä kehityksestä yhteiskunnan instituutiot muuttuvat varsin hitaasti. Edelleen myös ajattelumme ja kulttuurimme vahvasti ohjaavat nuoria lineaarisen aikuistumisen poluille ikään kuin oikeana valintana. Näkisin, että etenkin nuor-ten aikuisten parissa työskentelevien tulisi kiinnittää tähän huomiota, jotta aikuistu-valle nuorelle ei aseteta odotuksia, jotka eivät tue hänen toimijuuttaan.

On myös hyvä muistaa, että nuoren aikuisen arki ja maailma on olemassa sekä muodollisina että epämuodollisina rakenteina, joita on mahdoton erotella toisistaan. Nuori toteuttaa toimijuuttaan näiden sisällä pyrkien löytämään suuntaa kohti oman näköistä aikuisuuttaan. Nämä rakenteet voivat joko tukea tai häiritä nuoren täysival-taisen kansalaisuuden tavoitetta. (Thompson 2014, 68, 76.) Nuoren aikuisen käsitys omasta minäpystyvyydestään onkin toimijuuden kannalta aivan keskeistä. Kaiken-lainen tukityökin on määräaikaista, joten toimenpiteiden jokaisessa vaiheessa tulisi aina muistaa tukea nuoren omaa toimijuutta ja katsoa tulevaisuuteen (Kojo 2012, 108).

Kirjallisuuskatsauksen johtopäätöksenä voisi tiivistää, että aikuistuvan nuoren toimijuus rakentuu yksilöllisesti ja jatkuvana prosessina kytkeytyen nuoren elämän-piiriin ja yhteiskunnan kulttuuriin odotuksiin. Nuori ei aina tavoittele omia unelmi-aan tai tavoitteitaan, mutta yrittää silloinkin sinnitellä ympäristön odotusten mukai-sesti pyrkien sitä kautta säilyttämään kokemuksen omasta toimijuudestaan. Nuori saavuttaa kokemuksia minäpystyvyydestään elämäkokemuksiensa ja ennen kaikkea niistä selviytymisen avulla. Aikuistuvan nuoren toimijuudelle on eduksi, mikäli hän voi aidosti itse tehdä valintojaan, olla vaikuttajana omaa elämää koskevassa päätök-senteossa sekä kuulua yhteisöön, jossa hänen resursseillaan on vaihto- ja käyttöarvoa. Tämä tarkoittaa, että aikuistuva nuori tarvitsee kokemuksen oman elämänsä merki-tyksellisyydestä. Huomioimalla tämän voimme tukea aikuistuvan nuoren polkua kohti oman näköistä aikuisuutta.

LÄHTEET

- Alanen, Olli Kainulainen, Sakari & Saari, Juho (2014): Vamos tekee vaikutuksen. Vamos-nuorten hyvinvointikokemukset ja tulevaisuuden odotukset. Helsinki: Helsingin diakonissalaitos raportti 01. Saatavilla <http://evermade-hdl.s3.amazonaws.com/wp-content/uploads/2018/08/27101921/Helsingin-Diakonissalaitos-julkaisu-vamos-tekee-vaikutuksen.pdf>, luettu 3.7.2022.
- Aapola, Sinikka (2013): Aikuistumisen oikopolkuja? Koulutusreitit ja aikuistumisen ulottuvuudet nuorten elämässä. Teoksessa Aapola, Sinikka ja Kaisa Ketokivi (toim.): Polkuja ja poikkeamia – aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusseura, Helsinki, 254–283.
- Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa (2013): Aikuistumisen ehdot 2000-luvun yhteiskunnassa. Teoksessa Aapola, Sinikka ja Kaisa Ketokivi (toim.): Polkuja ja poikkeamia – aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusseura, Helsinki, 7–32.
- Aapola, Sinikka (1999): Murrosikä ja sukupuoli. Julkiset ja ikämäärittelyt. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Bakkum, Boris, Haula, Taru & Vaalavuo, Maria (2020): Nuoret aikuiset, terveys ja toimeentulotuki. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus – THL Raportti 4/2020.
- Bandura, Albert (2018): Sosiaalis-kognitiivinen teoria. Teoksessa Vasta, Ross (toim.): Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. United Press, Washington, 13-82.
- Bandura, Albert (2001): Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective. Annual Review of Psychology 52, 1-26. Saatavilla <https://www.uky.edu/~eushe2/Bandura/Bandura2001ARPr.pdf>, luettu 17.5.2022.
- Bandura, Albert (1986): Social foundations of thought and action: A Social cognitive theory. New Jersey: Prentice-Hall Inc, Eaglewood Cliffs. Saatavilla <https://web-s-ebshost-com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=47e1632f-d751-4300-bdad-bc3432c1ed11%40redis>. luettu 30.6.2022.
- Bandura, Albert (1977): Social learning theory. New Jersey: Prentice-Hall Inc. Englewood Cliffs.
- Gordon, Tuula (2005): Toimijuuden käsitteiden dilemmoja. Teoksessa Meurmann-Solin, Anneli ja Ilkka Pyysiäinen (toim.): Ihmistieteet tänään. Gaudeamus Helsingin yliopiston tutkijakollegium, Helsinki, 114-130.
- Haikkola, Lotta (2013): Kunnan kansalaisia. Nuoret, ikä ja osallistuminen. Teoksessa Aapola, Sinikka ja Kaisa Ketokivi (toim.): Polkuja ja poikkeamia – aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusseura, Helsinki, 138–166.
- Isoniemi, Henna (2017): European country clusters of transition to adulthood. Akateeminen väitöskirja. Turku: Turun yliopisto. Saatavilla <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/133705/AnnalesB431Isoniemi.pdf?sequence=2&isAllowed=y>, luettu 24.8.2022.
- Isoniemi, Henna (2018): Siirtymä aikuisuuteen eurooppalaisessa kontekstissa. Janus 26: 2, 164-171.

- Juntunen, Anna (2020): Nuoret ja elävätoimijuuden tunto elämänkulu käännekohdissa. *Janus* 28:1, 20–41. Saatavilla <https://journal.fi/janus/article/view/70093/49848>, luettu 14.8.2022.
- Juvonen, Tarja (2014): Kulttuuri-sesti määrittynyt täytyminen osana nuorten aikuisten toimijuutta. *Nuorisotutkimus* 32: 3, 3–16. Saatavilla <https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2014/3/kulttuur.pdf>, luettu 13.8.2022.
- Jyrkämä, Jyrki (2008): Toimijuus, ikääntyminen ja arkielämä: hahmottelua teoreettismetodologiseksi viitekehyykseksi. *Jyväskylä: Gerontologia* 22: 4, 190–203.
- Jyrkämä, Jyrki (2007): Toimijuus ja toimijatilanteet - aineksia ikääntymisen arjen tutkimiseen. Teoksessa: Seppänen, Marjaana, Antti Karisto, Teppo Kröger ja Sinikka Hakonen (toim.): *Vanhuus ja sosiaalityö: sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä*. PS-kustannus, Jyväskylä, 195–217.
- Kallio, Tomi (2006): Laadullinen review -tutkimus metodina ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana. *Tampere: Hallinnon tutkimus* 25:2, 18–28.
- Kananen, Jorma (2017): Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Ketokivi, Kaisa (2013): Aikuisitumisen ja perheen perustamisen ristiriidat pidentyneessä nuoruudessa. Teoksessa Aapola, Sinikka ja Kaisa Ketokivi (toim.): *Polkuja ja poikkeamia – aikuisuutta etsimässä*. Nuorisotutkimusseura, Helsinki, 100–137.
- Kojo, Marjaana (2012): Pause päällä. Työn ja koulutuksen ulkopuoliset jaksot nuoren elämänkulussa. *Janus* 20:2, 94–110. Saatavilla <https://journal.fi/janus/article/view/50651/15367>, luettu 18.8.2022.
- Kääriäinen, Aino & Palsanen, Kati (2015): Asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoiminnallisen työskentelyn merkitykset ja seuraukset. *Janus* 23:2, 190–205.
- Lehtonen, Olli & Kallunki, Valdemar (2013): Nuorten aikuisten syrjäytymiskierre. *Janus* 21:2, 128–143.
- Marin, Marjatta. (2001): Aikuisuus ja keski-ikäisyys. Teoksessa Sankari, Anne & Jyrki Jyrkämä (toim.): *Lapsuudesta vanhuuteen - iän sosiologiaa*. Vastapaino, Tampere, 225–265.
- Mäkinen, Sanna (2016): Nuorten toimijuuden tilat ja rajat koulutuksen katveista kerrottuna. *Nuorisotutkimus* 34:2, 3–18. Saatavilla <https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2016/2/nuortent.pdf>, luettu 3.9.2022.
- OECD (2022): *Delivering for youth: How governments can put young people at the centre of the recovery*. Saatavilla https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=1131_1131487-xd5bm4h5h8&title=Delivering-for-Youth-how-governments-can-put-young-people-at-the-centre-of-the-recovery, luettu 29.4.2022.
- Okkonen, Kaisa-Mari (2018): Euroopan vähäväkiset nuoret. Pohjolassa itsenäisiä ja pieni-tuloisia, etelässä enemmän toimeentulo-vaikeuksissa. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2018/euroopan-vahavakiset>

- nuoret-pohjolassa-itsenaisia-ja-pienituloisia-etelassa-enemman-toimeentulovaikeuksissa/, luettu 10.9.2022.
- Partanen, Anne (2011): "Kyllä minä tästä selviän." Aikuisopiskelijat koulutustarinansa kertojina ja koulutuksellisen minäpystyvyytensä rakentajina. Akateeminen väitöskirja. Kokkola: Jyväskylän yliopisto Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. Saatavilla <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/27071/978-951-39-4273-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, luettu 26.6.2022.
- Perttula, Rauno (2021): Nuorten aikuisten parissa tehtävä sosiaalityö. Teoksessa Matthies, Aila-Leena, Anu-Riina Svenlin ja Kati Turtiainen (toim.): Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Gaudeamus Oy, Helsinki, 86-100.
- Raitanen, Marko (2001): Aikuistuminen. Teoksessa Sankari, Anne ja Jyrki Jyrkämä (toim.) Lapsuudesta vanhuuteen - iän sosiologiaa. Vastapaino, Tampere, 187-224.
- Salminen, Ari (2011): Mikä kirjallisuuskatsaus?: Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopisto opetusjulkaisuja 62 julkisjohtaminen 4. Saatavilla https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf, Luettu 19.6.2022.
- Salonen, Reetta (2013): Milloin omaan kotiin? Aikuistumisen vastuu suomessa ja Espanjassa. Teoksessa Aapola, Sinikka ja Kaisa Ketokivi (toim.): Polkuja ja poikkeamia – aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusseura, Helsinki, 66–99.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos – THL (2021): Kouluterveyskyselyn tulokset 2021. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos – THL. Saatavilla <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset>, luettu 29.4.2022.
- Thompson, Ron & Russell, Lisa & Simmons, Robin (2013): Space, place and social exclusion: an ethnographic study of young people outside education and employment. *Journal of Youth Studies* 1:17, 63–78. Saatavilla <https://www.tandfonline-com.ezproxy.jyu.fi/doi/full/10.1080/13676261.2013.793793>, luettu 19.8.2022.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuominen, Tuula (2021): Arjen toimijuus aikuissosiaalityön nuorilla miesasiakkaila. Teoksessa Matthies, Aila-Leena, Anu-Riina Svenlin ja Kati Turtiainen (toim.): Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Gaudeamus Oy, Helsinki, 100-134.
- Vázquez-Fernández, María Josefa & Barrera-Algarín, Evaristo (2017): The Essential Role of the Social Worker as an Integration Agent for the Youth who Face School Failure. *British Journal of Social Work* 47: 7, 1923–1939. Saatavilla <https://academic-oup-com.ezproxy.jyu.fi/bjsw/article/47/7/1923/2333841>, luettu 14.8.2022.